

ԲՃ. Զ. ԲԱՌԱՇՅԱՆ

ԲԵՐԿՈՒՏԵՐԿԱ
ԻՆՏԻՏՄԿԱ
ՅՕՏՈՒՅՐԵԴԵՆԻԱ
Ակադեմիա Ուսում
ՍՍՏՐ

Կ Ա Ջ Մ Ա Կ Ե Ր Պ Ե Ց Ե Ք
Մ Ա Ն Կ Ա Մ Ս ՈՒ Ր Ն Ե Ր
Կ Ո Ւ Տ Ն Տ Ե Ս ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Ն Ե Ր ՈՒ Մ

ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊ.
ЦЕНА 50 КОП.

613.9

Բ-30

ԸՆԿԵՐ
Հուսիկ Տեր - Կանիելյանի
անմոռ անալի հիշատակին
ՀԵՂ.ԻՆՍՏ.Կ.

613.9
P-30

CA 440

ԱՅ. Հ. ԲՍՈՍՇՅԱՆ

20 JUL 2010

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵՑԵՔ ՄԱՆԿԱՄՍՈՒՐՆԵՐ ԿՈՆՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

ИИСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
АКАДЕМИИ НАУК
СССР

ԱՌԱՋԱԲԱՆԻ ՏԵՂ

Հնգամյակը չորս տարում կատարելու վճռական ճակատագրաբարձր
րում կնոջ աշխատանքն արդյունաբերության մեջ գործադրելու խնդիրը
լուրջ և պետական է դառնում:

Գործադրության վերացումը, կնոջ աշխատանքի մասսայական
գործադրումը արդյունաբերության մեջ, խորհանսուլթյուններում և
կոլտնտեսություններում Խորհրդային Միության աշխատավոր կնոջ
առաջ բաց են անում լայն ճանապարհներ միանգամայն և վերջնակա-
նապես դառնալու սոցիալ-տնտեսապես ազատ և ինքնուրույն:

Սոցիալիստական ծավալվող շինարարությունը կանանց մեջ ա-
րացրեց ստեղծագործական յեռանդ և բուռն վոզեվորություն՝ անմիջա-
պես մասնակցելու սոցիալիստական հսկա շինարարությանը:

Մեր յերկրի շինարարության նվաճումների մեջ կանանց մաս-
նակցությունը մեծ է: Նրանք մետաղագործության մեջ մասնակցում
են 44%-ով, քիմիայի—54%, մանածագործության—57%, թղթագոր-
ծության — 59%, մետաղագործության հարվածային բրդադնե-
րում—34%:

Հյուսիսային Կովկասում մինչև հունվարի մեկը 1931 թ., արդյու-
նաբերության մեջ մասնակցում են 23% հունվարի մեկին 32 թ.—34%:

Մեր արդյունաբերության վճռական մոմենտներում, շինարարության
մեջ յեղած ճեղքվածները վերացնելու մեջ աշխատավոր կանանց մասնակ-
ցությունը նույնպես մեծ է յեղել: Բանվոր կանանց կամավոր բրի-
գադները շաբաթուրյակներ կազմելով, հաճախ հաջողությամբ են վե-
րացրել Փարբիկների և գործարանների արտֆինսպլանի ճեղքվածք-
ները:

Այդ բոլոր փաստերը ցույց են տալիս, վոր կինը ակտիվ կերպով
մասնակցում է պրոլետարիատի առաջին շարքերում մեր յերկրի տնտե-
սության սոցիալիստական հիմքի կառուցմանը:

Կինը ակտիվ կերպով մասնակցում է նոր Փարբիկների և գոր-
ծարանների շինարարության ժամանակին ավարտելուն և մեծ վոզե-
վորությամբ է կատարում այդ աշխատանքը:

Արդյունաբերական նոր հսկաների շինարարությունը պահան-
ջում է միլիոնավոր կանանց մասնակցությունը:

53-55916

Հենինն ասել է՝

«Սոցիալիստական սեփեսուրյան կառուցումը կառելի յե գլուխ բե-
րել միայն այն ժամանակ, յեբբ ամբողջ մեռ հսկա յեբբում փո-
խանակ հարյուր կանանց՝ կմասնակցեն միլիոնավոր կանայք»:

Արդյունաբերութեան և շինարարութեան մեջ կանանց աշխա-
տանքի գործադրութեան հետ զուգընթաց, մեր առաջ ծառանում ե
սոցիալ-կենցաղային հիմնարկութեաննների հարցը, վորոնք իրենց հեր-
թին ազատում են բանվորունեն, աշխատավոր կնոջը, կոլտնտեսունեն
տան մանր հոգսերի ծանրութեանից, յերեխաների հոգսից, հնարավոր
ութեան տարով նրան մասնակցելու ինչպես արտադրական աշխա-
տանքին, նուշնպես և հասարակական աշխատանքներին:

Կանանց կադրերի մասսայական ոգտագործութեանը շինարա-
րութեան մեջ պահանջում ե ամենակտրուկ և վճռական կերպով ծա-
վալելու մոր և մանկան խնամող հիմնարկութեանները, առաջի հեր-
թին մանկամտերները:

Հյուսիսային Կովկասի հայ աշխատավորութեանը հետ չի մնում
սոցիալիստական շինարարութեան ասպարիզում՝ Հյուսիսային Կովկասի
բազմալիզու բանվորական բրիգադներին մեջ աշխատելով:

Հայ աշխատավոր կինը մասնակցել ե և մասնակցում ե Հյուսի-
սային Կովկասի արդյունաբերական հսկաներում—Սելմաշում, Կարմիր
Ակսայում, Տրամվայում, Միկոյանի գործարանում, Պետական ծխա-
խոտագործարանում, խորհրդային տնտեսութեաններում և կոլտնտե-
սութեաններում:

Վորպեսզի հնարավորութեան տրվի աշխատավոր կանանց ա-
ռանց տան յերեխաների մասին հոգալու, ել ավելի մեծ չափերով մաս-
նակցելու հասարակական աշխատանքներին և արտադրական աշխա-
տանքի հարվածային բրիգադներին, անհրաժեշտ ե, վոր մեր յերկրա-
մասի կոլտնտեսութեաններն իրենց արդֆինպլանի մեջ մտցնեն ման-
կամտերների, ճաշարանների, խոհանոցների, հացթուխարանների կազ-
մակերպումը և զրական կերպով նրանց իրականացնեն կյանքի մեջ,
ապահովելով գրանով կանանց բուն մասնակցութեանը մեր յերկրա-
մասի սոցիալիստական շինարարութեան նոր հաղթանակներին: Այդ
տեսակետից ընկ. Բառաշյանի սույն գրքույկը մի լավ ձեռնարկ ե
կոլտնտեսականների համար. Հ. Ա.

61083.67

ՄԱՆԿԱՄԱՍՈՒՐՆԵՐԸ ԿՈՆՏՆԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

ԽՈՐՀՐԴՆԵՐԻ ՅԵՐԿՐՈՒՄ ՍՈՑԻԱԼԻԶՄ ԵՆՔ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ

Խորհրդների յերկրում բանվոր դասակարգն աշխատավոր գյու-
զացիութեան հետ Կոմկուսի ղեկավարութեամբ կառուցում ե սոցիա-
լիզմ: Հնգամյակը չորս տարում—դա արդեն իրական փաստ ե, անգամ
մեր թնամիները ստիպված են ընդունել: Այն ըուպելին, յերբ մեր յեր-
կրում արդյունաբերութեանը հսկայական չափերով աճում ե, նույն
ժամանակ, մեր սահմաններից դուրս, կապիտալիստական յերկրներում
որեցոր ու քանի գնում քայքայվում ե տնտեսութեանը: Որեց-որ բո-
լոր կապիտալիստական յերկրներում աճում ե գործադրկութեանը: Մի-
լիոնավոր աշխատող ձեռներ մնում են առանց աշխատանքի, շատերն
առանց կտոր հացի: Միլիոնավոր գյուղական տնտեսութեաններ, ան-
տանելի տուրքերի շնորհիվ քայքայվում են, և նետվում գործազուրկ-
ների շարքը:

Կապիտալիստների հիմքը բազմապիսի ձեղքվածքներից ավելի
ու ավելի թուլանում ե: Կապիտալիստական աշխարհը տնտեսական
ճգնաժամի չտեսնված տագնապ ե ապրում: Քանի գնում կապիտալիս-
տական յերկրներին միջև հակասութեանները խորանում են: Խորանում
են նաև հակասութեանները կապիտալիստական և զաղութային յեր-
կրների միջև: Կապիտալիզմը ընկել ե անել դրութեան մեջ. ճիգ ե թա-
փում, բայց չի ել կարող դուրս գալ այդ դրութեանից: Փնտոում ե
յելք: Մի կողմից ել ավելի հարձակվում ե իր յերկրի պրոլետարիատի
վրա, վորի հաշվին ուզում ե լուծել յուր խնդիրը: Չի կարող հանգիստ
սրտով նայել պրոլետարիատի հայրենիք ԽՍՀՄ վրա: Ամեն միջոց-
ներ գործ ե գնում հարձակվել ԽՍՀՄ-վրա, վոչնչացնել նրա նվա-
ճումները: Կասկած անգամ չկա, վոր կապիտալիզմին դա վոչ մի դեպ-
քում չի հաջողվում: Հնուու չի այն որը, յերբ «կապիտալիզմի գերեզ-
մանափոր պրոլետարիատը» նրան ցմահ հիմնահատակ կանի:

Այն ժամանակ, յերբ կապիտալիստական յերկրներում քայքայվում
ե տնտեսութեանը, աճում ե գործազրկութեանը, աճում ու խորանում
հակասութեանները, մեզանում, Խորհրդների յերկրում, արագ թափով
կառուցվում ե սոցիալիզմի շենքը, զարգանում ե ու աճում յերկրի
տնտեսութեանը: Մեղանում միանգամայն վերացվում ե գործազրկու-

թյունը: Միության համայն աշխատավորությունը խանդավառ կատարում է յերկրի սոց-չինարարությունը, հնգամյակը իրագործում է շորս տարում:

Մեր տնտեսության վերելքը, յերկրի արդյունաբերության զարգացումն ու ինդուստրացումը պահանջում է բանվորական նոր միլիոնավոր ձեռքեր: Աշխատավոր տղամարդու հետ միասին և քաղաքում և գյուղում աշխատավոր կիներ և ներգրավվում է յերկրի սոց-չինարարության: Միության սահմաններում աշխատավորուհին վայելում է այն իրավունքները, վորով ոգտվում է աշխատավոր տղամարդը: Խորհրդային յերկրում կնոջ աշխատանքի համար բացված է լայն հնարավորություններ:

Աշխատավորուհին տնտեսության յուրաքանչյուր ասպարիզում տղամարդու հետ համահավասար իրավունքներով աշխատում է: Խորհրդային իշխանությունն ամեն միջոցներ ձեռք է առնում կնոջ համար ստեղծել աշխատանքի ու կենցաղի համապատասխան պայմաններ, ինչպես քաղաքներում, արդյունաբերության ասպարիզում, այնպես էլ գյուղերում—գյուղատնտեսության ասպարիզում, խորհ. ու կոլտնտեսություններում: Խորհրդային յերկրում, լայնածավալ Միության զանազան անկյուններում աճում են նոր գիղանտներ—գործարաններ: Հարյուր հազարավոր արահատորներ ծածկում են խորհ. ու կոլտնտեսների դաշտերը: Աճում ու բազմանում են խորհ. ու կոլտնտեսությունները:

Բանվոր դասակարգն ամենալուրջ կերպով ոգնում է աշխատավոր գյուղացիության կռուցելու գյուղում նոր, սոցիալիստական տնտեսություն:

Համատարած կոլեկտիվացման հիման վրա կուլակությունը վորպես դասակարգ, միանգամայն վերացվում է: Ներկա 1932 թվականին, առաջին հնգամյակի վերջին տարում, համատարած կոլեկտիվացումը հիմնականում ավարտվելու յե:

Բանվոր դասակարգը այս բոլոր հաջողությունները ձեռք է բերել ու բերում է դասակարգային անողոք պայքարի պայմաններում: Խոչնդոտների, դժվարությունների, խանգարողների ու թշնամիների թիվը քիչ է—կուլակը, տերտերը, զանազան տիպի ու տեսակի վնասատուներ, աջ ու «ձախ» ոպորտունիստները, վերջապես, ամբողջ աշխարհի բուրժուազիան:

Մեր յերկրի բանվոր դասակարգը, լենինյան կուսակցության ղեկավարությամբ, շատ դժվարությունների հաղթել է, անկասկած հաղթելու յե և ապագայում:

Կատարված յեռուն ու հսկա աշխատանքի մոտից չի կարող հանգիստ անցնել աշխատավոր կինը՝ բանվորուհին ու աշխատավոր գեղջ-

կուհին: Աշխատավոր կինը մասնակցում է և պարտական է ել ավելի մասնակցել յերկրի սոց-չինարարության: Վորպեսզի աշխատավոր կինը կարողանա հարյուր տոկոսով ոգտավետ լինել սոց-չինարարության, նրան պետք է ազատել ընտանիքի հոգսերից, տալ հնարավորություն նվիրվելու յերկրի վերակառուցման:

Հիմնական միջոցներից մեկը—ազատել աշխատավոր կնոջ՝ ընտանիքի ավելորդ հոգսերից, կազմակերպելով քաղաքներում, գյուղերում խորհ. ու կոլտնտեսություններում մանկամուսուրներ, հնարավորություն առյով կոլտնտեսուհուն ակտիվ մասնակցելու կոլտնտեսությունների կազմակերպման ու նրանց ամբաստանման:

ԿՈՒՏՆՏԵՍՈՒՅԻՆ ՍՈՑ. ԾԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՍՊԱՐԻԶՈՒՄ

Մեր յերկրի տնտեսության բոլոր վայրերում, աշխատանքի յուրաքանչյուր ասպարիզում—չտեսնված հաջողություն, աշխատանքի նոր ձևեր, աշխատանքի չտեսնված թափեր:

Յերկրի բուռն տնտեսական աճումը, արդյունաբերության դարգացումը, յերկրի ինդուստրացումը պահանջում են բանվոր ձեռքեր, լրացուցիչ աշխատավոր ձեռքեր: Հաղթելով բոլոր դժվարություններին, հաստատ ու արագ քայլերով առաջ են գնում ու տնտեսապես և կազմակերպչորեն ամբանում կոլտնտեսությունները:

Կոլտնտեսությունների ամբաստանման նպատակում է ու ել ավելի պետք է նպաստի և կոլտնտեսության անդամ,— աշխատավոր կինը: Կոլտնտեսությունների հաջողությունների զգալի տոկոսը կախված է նրանից, թե աշխատանքի այս ասպարիզում վորքան ակտիվ մասնակցություն է ցույց տալիս կոլտնտեսուհին: Յերեկվա անհատական, այսորվա կոլեկտիվի անդամ աշխատավոր կինն ակտիվ մասնակցություն է ցույց տալիս կոլտնտեսության պլանի լրիվ ու ժամանակին իրագործման: Քիչ է են կենդանի որինակներ, յերբ կոլտնտեսություններում աշխատավոր կանանց աշխատանքավ ու ջանքով հաջողվել է 100% իրագործել աշխատանքի պլանը: Անթիվ որինակներ վիայում են, վոր շատ անգամ ու շատ տեղերում կոլտնտեսություններում առաջինն աշխատավոր կանայքն են արձագանքում կուսակցության ու կառավարության առաջադրություններն ու հաջողությամբ կատարում վերջիններս: Հացամթերման աշխատանքների ժամանակ նրանք կազմել են առանձին կարմիր գումակներ (одоза), իրենց դրական որինակով հացամթերման ու այլ աշխատանքների ժամանակ նպաստել են նրանց առաջխաղացման և ջախջախել կուլակի, տերտերի ու նրանց արբանյակների խարդախությունները:

Դաշտային աշխատանքի ժամանակ անցել են հարվածայինների շարքերը և ցույց տվել այս ասպարիզում կենդանի դրական որինակներ: Ահա հիմնականում այն աշխատանքը, վոր կատարում է մեզանում կոլտնտեսուհիները կատարում է մասսան, վորոնց թիվը խորհրդային տնտեսություններում և կոլտնտեսություններում յեզակի չէ: Միայն կոլտնտեսային շինարարությունն աշխատավոր կնոջ կազատի տնային ու ընտանեկան հոգսերից ու ստրկությունից, «կնոջ լրիվ ու իսկական ազատագրման, նրա ընտանեկան (տնային) ստրկությունից ազատվելու ճանապարհը բացվում է (միայն), յերբ մանր, անհատական տնային տնտեսությունից անցվի խոշոր, համայնական տնտեսության» գրում է ընկեր Լենինը:

Հին պայմաններում գեղջկուհին խեղդվում էր աշխատանքի մեջ՝ ընչազուրկ բատրակ ու միջակ ընտանիքի կինը, — մեկը մի քիչ ավելի, մյուսը՝ պակաս, ստիպված էր մասնակցել դաշտային բոլոր աշխատանքներին, հոգս տանել տնային կենդանիներին, թռչուններին և այլն: Այս բոլորին պետք է ավելացնել և յերեխաների հոգսը: Կնոջ վրա յեր ընկնում յերեխաների ամբողջ հոգսը — կրթելը, սնելը, դաստիարակելը և այլն:

Միանգամայն պարզ է, վոր աշխատանքի նման կազմակերպումը կարող չէր դրական տղեկություն ունենալ տնտեսության վրա, նամանավանդ յերեխաների աճման, զարգացման ու առողջության: Չե՞ վոր յերեխաների հոգսը տարվում էր ի միջի այլոց, շատ անգամ ներանք մնում էին անխնամ. հետևանքը — գանազան հիվանդություններ ու մահացման զեպքերի զգալի տոկոս:

Ցարիզմի ժամանակ յերեխաների, նամանավանդ մինչ մի տարեկան, մահացու զեպքերի տոկոսը շատ բարձր էր:

Մորհրդային իշխանություն հաջողվեց բավական կարճ ժամանակվա ընթացքում յերեխաների մահացու զեպքերի տոկոսը զգալի չափով նվազեցնել:

1913 թ. Մոսկվայի շրջանում մինչև մի տարեկան յերեխաների մահացու զեպքերի տոկոսը հասնում էր 27,6 տոկոսի, նույն շրջանում 1923 թվին դրա փոխարին ունենք 13,7 տոկոս: Վիճակագրական տեղեկությունները շատ պարզ ցույց են տալիս այս ասպարիզում ունեցած զգալի հաջողությունները: Առաջ, 1910—13 թ. ամեն մի 100 մարդուց մեռնում էր 27 հոգի, ամեն մի 1000 յերեխաներից 275: 1905 թ. ամեն մի 100 յերեխաներից մեռնում էր բանվորների յերեխաներից 19 հոգի, հարուստներին — 6 հոգի: 1909 թ. ամեն մի 100 յերեխաներից մեռնում էր բանվորների յերեխաներ՝ 24, հարուստներին — 4 հոգի: 1919 թ. ամեն մի 1000 յերեխաներից մեռնում էր 138 հոգի: 1928 թ. ամեն մի 1000 մարդուց մեռնում էր 21 հոգի:

Յերկրի արդյունաբերության աճումն ու զարգացումը նոր աշխատող ձեռքեր են պահանջում: Մորհ. ու կոլտնտեսությունների բազմատեսակ ճյուղերի՝ կենդանաբուծության, թռչնաբուծության, կաթնատնտեսության, բանջարանոցների և այլ գյուղատնտեսական ճյուղերի զարգացումն ու աճումը պահանջում են հազարավոր բանվոր ձեռներ: Ահա աշխատանքի լայն ասպարեզ, վորտեղ մասնակցում է և պետք է մասնակցի կոլտնտեսուհին: Աշխատավոր կինը պիտի կովի ու հաղթահարի բոլոր դժվարություններին, ծավալի աշխատանքի նոր ձևեր — սոց. մրցումն ու հարվածայնությունը: Կոլտնտեսուհու վրա պարտականություն է ընկնում բացատրել, պարզել, հասկացնել ու կոլտնտեսության մեջ քաշել այլ աշխատավոր, անհատական տնտեսություններ:

Կոլտնտեսուհին մասնակցում է ու ել ավելի պետք է մասնակցի հասարակական աշխատանքներին, անգրագիտության ու կիսագրագիտության վերացման, կուլտուրական հեղափոխության խորացման և այլն:

Բացի մի շարք հաջողություններից, կան դեռ մեծ բացեր, մի շարք թիրուխություններ, քիչ չեն և դժվարությունների քանակը: Բանվոր դասակարգն աշխատավոր գյուղացիության հետ միասին վերացնում է բացերը, հաղթում ու հաղթահարում դժվարություններին: Ամբացնել ու ամբապնդել խորհ. ու կոլտնտեսությունները, կիրառել ու իրականացնել կուսակցության ու իշխանության հրահանգներն այս ասպարիզում — ահա թե ինչ խնդիրներով էլ ավելի զբաղվելու յեն խորհ. ու կոլտնտեսականները:

Կոլտնտեսության մեջ չլա մի ասպարեզ, վորով շահագրգռված չլինի կոլտնտեսության անդամ աշխատավոր կինը: Դա միանգամայն հասկանալի յե կոլտնտեսության ամբողջ ինչքը ու ունեցվածքը կրելիտիվինն է, ամենինն է, հետևաբար կոլտնտեսության յուրաքանչյուր անդամ շահագրգռված է կոլտնտեսության հաջողություններով:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսուհի պարտական է միանգամայն յուրացնել ու հարյուր տոկոսով մասնակցել գյուղատնտեսության վերակառուցման ամբապնդման՝ աշխատանքներով:

Անհրաժեշտ է զուգնթացաբար աշխատավոր կնոջ աշխատանքի համապատասխան պայմաններ ստեղծել:

ՄԱՆԿԱՄՍՈՒՐՆԵՐԸ — ԿՈՆՏՆՏՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՆՊԱՍՑՈՒՄ ԵՆ ԱՐԴՖԻՆՊԼԱՆԻ ԻՐԱԳՈՐԾՄԱՆ

Կոլտնտեսությունների աճումը և զարգացումը, յերկրի արդյունաբերության ասպարիզում ունեցած հաջողությունները պահանջում են կանանց լայն խավերի էլ ավելի մասնակցությունը յերկրի սոց. շինարարության, աշխատավոր գեղջկուհու մասնակցությունը կոլտնտես-

սուբյեկտներում: Պետք է համապատասխան պայմաններ ստեղծել վոր աշխատավոր կինը հնարավորութիւն ունենա լինելու մասնակցելու սոց. շինարարութեան, անցնելու հարվածայինների շարքերը, նպաստել և կոլտնտեսութիւն ների արդֆինպլանի իրադրծման:

Հին կենցաղով, հին սովորութիւններով, հին նիստուկացով աշխատավոր կինը զրկված կլինի ու չի կարող համապատասխան կերպով մասնակցել գյուղի վերակառուցման, նպաստել յերկրի սոց. շինարարութեան:

Աշխատավոր կինը կենցաղը բարեփոխելու, նոր հիմքերի վրա դնելու համար, պետք է կյանքի մեջ անցկացնել մի շարք միջոցառումներ: Հիմնական միջոցառումներից մեկն է կոլտնտեսութիւններում կազմակերպել մանկամտերներ:

Մանկամտերը, ուր աշխատավոր կինը հնարավորութիւն ունի տեղավորելու իր յերեխային, վորտեղ վերջինս ստանում է համապատասխան հոգաւարութիւն, դաստիարակութիւն և խնամք, հնարավորութիւն է տալիս աշխատավոր կինը մասնակցել հասարակական բոլոր աշխատանքներին:

Մանկամտերն ազատում է կինը անային շատ հոգսերից, ստեղծում նրա համար կենցաղի ու աշխատանքի նոր պայմաններ:

Յեղած մանկամտերների թիվն անբավարար է: Կարիքն ակնհայտ է ու մեծ: Պետք է յուրաքանչյուր խորհ. ու կոլտնտեսութեան մեջ կազմակերպել մանկամտեր:

Անցել է այն ժամանակը, յերբ պետք էր աշխատավոր կինը ապացուցել ու համոզել մանկամտերների կազմակերպման անհրաժեշտութիւնը: Կոլտնտեսութիւններում հիմնականում բոլորն էլ հասկացել ու ըմբռնել են մանկամտերների անհրաժեշտութիւնն ու նրանց բերած ոգուտը:

Ներկայումս զլխավոր հարցը մանկամտերների անմիջական կազմակերպման ու ազահովման մեջն է: Շատ կոլտնտեսութիւններում հասկացել են, վոր մանկամտերների կազմակերպման խնդիրը կազմում է կոլտնտեսութեան արդֆինպլանի մի մասը:

Ամեն մի միջոցառում, վորը նպաստում է արդֆինպլանի իրացման, նպաստում վերջինիս, կոլտնտեսութիւնը պետք է կիրառի, ստեղծի այդ միջոցառումներէ կիրառման համապատասխան պայմաններ:

Միջոցառումներից մեկը, դա, ինչպես վերելք հիշեցինք, մանկամտերների կազմակերպումն է: Պարզ է, վոր կոլտնտեսութեան մեջ մանկամտեր կազմակերպելու խնդրով ամենից առաջ պետք է զբաղվի ինքը, կոլտնտեսութիւնը, հանձինս վարչութեան ու կոլտնտեսութեան բոլոր անդամների:

Գյուղի բոլոր կազմակերպութիւնները շահագրգռված են կոլ-

տնտեսութիւնների հաջողութեան, դարգացման, ամրապնդման մեջ: Նրանք միանգամայն շահագրգռված են աշխատավոր կինը համար ստեղծելու աշխատանքի ու կենցաղի նոր պայմաններ: Շահագրգռված են յերեխաների առողջութեամբ, պատրաստելու մեր յերկրի համար դիտակից, առողջ սոց. շինարարներ: Ահա թե ինչու մանկամտերների կազմակերպման ակտիվ մասնակցելու յին գյուղի բոլոր կազմակերպութիւնները: Բացի կոլտնտեսութիւնից, ամենից առաջ այս խնդրով պետք է զբաղվեն գյուղխորհուրդը, խորհրդի առողջապահական սեկցիան, կոոպերատիվը, բժշկա-սանիտարական կազմակերպութիւնները և այլն: Սրանք չեն կարող աչքաթող անել մի այնպիսի խնդիր, ինչպիսին է կոլտնտեսութիւններում մանկամտերների կազմակերպումը:

Մոր ու մանկան առողջութեան պաշտպանութեան գործն առողջապահական բաժինների հիմնական խնդիրներից մեկն է: Այլ միջոցառումների շարքին, առողջապահական բաժինները պլանային կարգով զբաղվում են և մանկամտերների կազմակերպման խնդրով:

Յուրաքանչյուր առողջապահական բաժինը իր աշխատանքի վայրում, նախորդ ծրագիրը համաձայնեցնելով վերադաս առբաժնի ու այլ կազմակերպութիւնների հետ, կազմում է մանկամտերների կազմակերպման պլանը: Ռայոնական առողջապահական բաժինը մանրամասն ծրագիր է կազմում:

Յերկրային առողջապահական բաժնի տվյալների հիման վրա, իր ուսյոնի վճի խորհ. ու կոլտնտեսութեան մեջ կազմակերպել մանկամտերներ, քանի հոգու համար, ինչ տիպի. ժամանակավոր, մշտական, շարժական և այլն: Մանկամտերի կազմակերպման, հետադայում էլ նրա բոլոր աշխատանքներն ընթանալու յին առբաժնի անմիջական ղեկավարութեամբ ու գտնվելու նրա հսկողութեան ներքո:

Բոլոր այլ կազմակերպութիւններն ու հիմնարկութիւնները, վորոնք մասնակցում են մանկամտերների կազմակերպման գործում, պետք է իրենց միջոցառումներն ու աշխատանքները համաձայնեցնեն առբաժնի հետ:

Ժողովրդական Առողջապահութեան Կոմիսարիատը յուրաքանչյուր տարի մի շարք կազմակերպութիւնների հետ կապում է պայմանագիր. վերջիններս իրենց վրա յին վերցնում մանկամտերների կազմակերպման աշխատանքներում մի շարք պարտականութիւններ:

1931 թ. Ժողովրդական Առբաժինը Կոլտնտեկենտրոնի հետ կապել էր պայմանագիր, վորով վերջինս իր վրա վերցնում է մի շարք պարտականութիւններ, որինակ, մանկամտերների համար շինել մի շարք նոր շենքեր, մի շարք հին շենքեր վերանորոգել ու հարմարեցնել մանկամտերների համար, և այս բոլորը նախորդ համաձայնեցնելով առբաժինների հետ ու ստանալով նրանց համաձայնութիւնը:

Հիշված պայմանագրի համաձայն կոլտնտեսութեանները պարտավորվում են մանկամուսուրներն ապահովել ինվենտարով:

Կոլտնտեսութեանները պետք է մանկամուսուրներն ապահովին այլ միջերջներով, ամենից առաջ ուտելիղեններով, նույնիսկ շեշտված և յերեխաների պետքի համար առաջին ցանքսը հատկացնել և այլն:

Միանգամայն պարզ և հարցը, թե ինչ դեր են խաղում մանկամուսուրների կազմակերպման խնդրում առբաժինները: Նրանք են կազմակերպում, ղեկավարում ու հսկում մանկամուսուրների կազմակերպումը:

Բայց սա չի նշանակում, վոր այլ կազմակերպութեաններն այս խնդրով զբաղվելու չեն և կամ հեռու յեն մնալու: Ընդհակառակն, ինչպես վերևում հիշեցինք, խորհ. ու կոլտնտեսութեաններում բոլոր կազմակերպութեանները շահագրգռված են մանկամուսուրներ կազմակերպելու խնդրով, պետք է ցույց տան իրենց ակտիվ մասնակցութեանը: Առանց կազմակերպութեանների, կոլտնտեսական աշխատավոր մասսայի ակտիվ աջակցութեան ու մասնակցութեան, առբաժինները չեն կարող այս հարցը լրիվ վճռել: Միայն կոլտնտեսականների աջակցութեամբ ու ակտիվ մասնակցութեամբ կարելի յե կազմակերպել խորհ. ու կոլտնտեսութեաններում մանկամուսուրներ, համապատասխան հիմքերի վրա դնել մոր ու մանկան առողջապահութեան պաշտպանութեան գործը:

IV

ԻՆՉ Ե ՄԱՆԿԱՄՍՈՒՐԸ ՅԵՎ ԻՆՉ ԵՅԻՆ ԽՈՍՈՒՄ ՆՐԱ ՄԱՍԻՆ ԱՌԱՋ ՈՒ ԱՅԺՄ

Մանկամուսուրը մի հիմնարկ է, վորտեղ մինչ չորս տարեկան հասակի յերեխաները դաստիարակվում և հոգատարութեան տակ են գլուխում ամբողջ որվա ընթացքում: Կան մանկամուսուրներ՝ մշտական և ժամանակավոր: Մշտական մանկամուսուրներն աշխատում են անընդհատ, ամբողջ տարվա ընթացքում: Ժամանակավոր մանկամուսուրներն աշխատում են մի կամ մի քանի ամիս միայն: Ժամանակավոր մանկամուսուրները կազմակերպվում են գլխավորապես գյուղերում, խորհ. ու կոլտնտեսութեաններում դաշտային աշխատանքների ժամանակ: Գյուղերում խորհ. ու կոլտնտեսութեաններում բացի ժամանակավոր մանկամուսուրներից, կան և մի շարք մշտական մանկամուսուրներ: Մշտական մանկամուսուրները մեծ թիվով զարգացած են քաղաքներում, նամանավանդ արդյունաբերական կենտրոններում:

Տարեց տարի մանկամուսուրների թիվը և՛ քաղաքներում և՛ գյուղերում ավելանում է:

Մինչ Հոկտեմբերյան հեղափոխութեանը, Ռուսաստանում շատ քիչ մանկամուսուրներ կային: Նրանք ծառայում էին միայն ունեվոր

դասակարգի, բուրժուազիայի շահերին: Կապիտալիստը, տվյալ դեպքում գործարանատիրը կնոջ աշխատանքն էլ ավելի շահագործելու և ավելի ոգուտ ստանալու համար, չեր հակառակում մանկամուսուրի կազմակերպման: Կապիտալիզմի շրջանում, մանկամուսուրները կազմակերպման մեջ փնտռել մի վորեվե ոգուտ աշխատավոր կնոջ կամ նրա յերեխայի համար—դա անհեթեթութեան կլինի:

Այլ է այժմ մեղանում մանկամուսուրների նշանակութեանն ու նպատակը: Նրանք հնարավորութեան են ապրիա կոլտնտեսուհուն գործնականում նպաստել ու մասնակցել կոլտնտ. շինարարութեանը և նրա ամբապնդմանը: Քանի գնում՝ մանկամուսուրների թիվը թե քաղաքում և թե գյուղում ավելանում է: Մի յերկու թիվ, վորինք ցույց են տալիս, թե ինչ թափով են աճում մեղանում մանկամուսուրները:

1930 թ. դյուղերում մշտական մանկամուսուրներում տեղերի թիվը հասնում էր 35.800-ի, իսկ 1931 թ. 69.000: Ժամանակավոր մանկամուսուրներում 1930 թ. տեղերի թիվը հասնում էր 750.000, իսկ 1931 թ. միլիոնից ավելի: Կասկած չկա, վոր 1932 թ.վին նրանք մեծ չափով աճելու յեն:

Սորհ. ու կոլտնտեսութեանների զարգացման հետ միասին զգալի չափով ավելանում և և մանկամուսուրների թիվը: Միայն կոլտնտեսութեան շնորհիվ աշխատավոր կինը առաջին անգամ հնարավորութեան է ստանում լայն չափով մասնակցելու հասարակական աշխատանքներին, նպատակու կոլչինարարութեան, մասնակցելու սոց. շինարարութեան:

Վերջապես, կոլտնտեսութեաններում ավելի ույժ, միջոց ու հընարավորութեաններ կան մանկամուսուրներ կազմակերպելու, քան անատական տնտեսութեաններում: Յեթե այժմ աշխատավորութեանը և՛ քաղաքում և՛ գյուղում հիմնականում ըմբռնել է և հասկացել մանկամուսուրների անհրաժեշտութեանն ու նպատակը, դա չեր կարող լինել հեղափոխութեանից անմիջապես հետո, յերբ դեռ ուժեղ եր մեր ներքին թշտամիների ընդիմադրութեանը ու նրանց ազիտացիան: Շատերը, նամանավանդ գյուղում, վոչ միայն խեթ աչքով էյին նայում մանկամուսուրների վրա, այլ վոմանք նրանց մասին լսել անգամ չէյին ուզում: Նույնիսկ գեղջկուհու բերանից, թեև հազվագյուտ, բայց լսվում էյին նման նախադասութեաններ—«ավելորդ յերեխան ունեմ ինչ, վոր տանեմ մանկամուսուր տա» և այլն: Առանձին դարմանալու բան չկար. այոորվա ազատ կինը չե վոր հարյուրավոր տարիների ընթացքում միշտ տգիտութեան և խավարի մեջ և յեղեր միշտ ընկճըված ու ճնշված: Այդ որին հասցրել էր նրան հին կենցաղը, նիստ ու կացը, հին սովորութեանները, և գլխավորը, այդ որին նրան հասցրել էր կապիտալիզմը: Կինը ընդունակ չեր միանգամից ըմբռնելու մանկամուսուրների նշանակութեանն ու անհրաժեշտութեանը: Թեև վոչ

յերկար, բայց պետք էր վերոջ ժամանակ՝ ջանջախելու ներքին թըշ
նամինները—կուլակի, տերտերի ու նրանց արքանյակների ազիտացիան՝
հակառակ ու ընդդեմ մանկամուսուրների կազմակերպման: Ինչ անհիմն
ու պրոֆակացիոն լուրեր ասես, վոր չեյին տարածում մանկամուսու-
րների շուրջը՝ կուլակներն ու նրա արքանյակները: Հիմնականում
այս բոլոր դժվարութիւններին աշխատավորութիւնը հաղթել է ու
ըմբռնել խնդրի իսկական նշանակութիւնը: Այլ է այժմ աշխատավոր
կնոջ վերաբերմունքը դեպի մանկամուսուրները: Յեթե մինչև այժմ կան
տեղեր, վորտեղ պատահում է աշխատավոր գեղջկուհու կողմից դեպի
մանկամուսուրը բացասական վերաբերմունք, դրանք միայն յեզակի
դեպքեր են: Պետք է համապատասխան աշխատանք թափել ու վերջ-
նականապես համոզել աշխատավորութեան մանկամուսուրների նշանա-
կութիւնն ու նպատակը:

Պետք է թշնամիների կողմից քողարկչալ ազիտացիային վերջ
տալ, ջանջախել նրա խարդախութիւնները. միանգամայն մատչելի
դարձնել գյուղական աշխատավորութեան մանկամուսուրների քաղաքա-
կան ու անտեսական նշանակութիւնը:

Ապացույց, վոր ներկայումս հիմնականում աշխատավորութիւնը
հասկացել է մանկամուսուրների նշանակութիւնն ու անհրաժեշտու-
թիւնը, առաջվա բացասական բովանդակութիւնն ունեցող խոսակցու-
թիւնների փոխարեն, գեղջկուհու բերանից դուք կլսեք նման
խոսակցութիւններ՝ «գյուղերում, մեր կուլտեսուութիւններում, մեզ
էլ պետք է ունենալ այնպիսի մանկամուսուրներ, ինչպիսին քաղաք-
ներում ունեն բանվորութիւնները» և այլն:

Թեև մանկամուսուրների թիվը տարեց տարի ավելանում է, բայց
կարիքը դեռ մեծ է: Շատ տեղերում, շատ կուլտեսուութիւններում
մանկամուսուրները բացակայում են: Ամբողջ աշխատավորութեան առաջ,
մասնավորապես առաջինի, կուլտեսուութիւնների ու կուլտեսակա-
նների առաջ դործնական կերպով խնդիր է դրված կազմակերպել կու-
տեսուութիւններում համապատասխան քանակով ու վորակով ման-
կամուսուրներ, ազատել աշխատավոր կնոջ տնային ու ընտանեկան
շատ հոգսերից, հնարավորութիւն տալ նրանց իրականում մասնակ-
ցել գյուղի վերակառուցման:

V

ԿՈՒՆՆՏԵ ՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՄԱՆԿԱՄՍՈՒՐՆԵՐ

Յե թե կուլտեսուութեան մեջ չկա մանկամուսուր ու չի կարելի մի-
անգամից կազմակերպել մշտական մանկամուսուր, ապա պետք է ձեռ-
նարկել ու կազմակերպել ժամանակավոր մանկամուսուր:

Դաշտային աշխատանքների սկզբին, դեռ նրանք չսկսած պետք
է ունենալ պատրաստի մանկամուսուր: Մանկամուսուրի բացման նախա-
պատրաստական աշխատանքները պետք է սկսել դեռ շատ կանուխ,
ձմեռվանից: Միանգամայն բացասական յերեվույթ է, յերբ մանկա-
մուսուրների կազմակերպման նախապատրաստական և կազմակերպչա-
կան աշխատանքներին անցնում են դաշտային աշխատանքները սկս-
վելուց հետո:

Պետք է նախորոք պատրաստել մանկամուսուրի կազմակերպման
ու բացման կոնկրետ ծրագիրը: Ծրագրի մշակման ակտիվ մասնակցու-
թիւն պետք է ցույց տան տեղի բժշկա-սանիտարական աշխատող-
ները: Մինչ ծրագիր կազմելը պետք է մանրամասն ծանոթանալ տղի-
յալ կուլտեսուութեան աշխատանքների ծավալին ու տեսակին, կու-
տեսուութեան արդիւնպլանին: Մանկամուսուրի կազմակերպումը սերտ
կապված պետք է լինի կուլտեսուութեան արդիւնպլանի հետ, ման-
կամուսուրի ամբողջ աշխատանքը պետք է կազմի կուլտեսուութեան
աշխատանքների մի ողակը, նրա ծրագրի մի մասը:

Պետք է նախորոք հաշվի առնել, քանի աշխատավոր կանացի
ձեռքեր կան տղյալ կուլտեսուութեան մեջ, քանի հողի մանկամուսուրի
հասակ ունեցող յերեխաներ, նրանցից քանիսին պետք է տեղավորել
մանկամուսուրում և այլն: Առանց այդ տղյալներին դժվար է կազմել
մանկամուսուրի կազմակերպման ու բացման ծրագիրը: Հետեւյալ խըն-
դիրը, վորի վրա պետք է անմիջապես ուշադրութիւն պարձնել, դա
մանկամուսուրի աշխատանքների տեղողութեան հարցն է. քանի վոր
խոսքը ժամանակավոր մանկամուսուրի մասին է, ապա պետք է վորո-
շել, ինչքան ժամանակ է նա աշխատելու—ամիս, յերկու, յերեք, ավելի
թե պակաս:

Մինչ այժմ գյուղերում ժամանակավոր մանկամուսուրներն աշխա-
տում ենին մի-յերկու, ամենաշատը՝ յերկու ամիս ու կես: Ներկա պայ-
մաններում, յերբ կուլտեսուութիւնները քանի գնում զարգանում են,
աշխատավոր ձեռքերի պահանջն ավելանում է, հիշված ժամանակա-
միջոցը, այսինքն մանկամուսուրների աշխատանքների տեղողութիւնը
յերկու կամ յերկու ամիս ու կես՝ միանգամայն անբավարար է: Պետք
է ստեղծել այնպիսի պայմաններ, վորպեսզի կուլտեսուութիւններում
մանկամուսուրներն ավելի յերկար ժամանակ գոյութիւն ունենան:
Պետք է ձգտել, վոր տղյալ կուլտեսուութեան մեջ մանկամուսուրը բաց-
վի դաշտային աշխատանքների սկզբին, աշխատի ամբողջ ժամանակը,
փակվի վոչ կանուխ, քան գաշտային աշխատանքների վերջը:

Կուլտեսուութեան մեջ ժամանակավոր մանկամուսուրի հիմնական
նպատակն է լիովին հնարավորութիւն տալ կուլտեսուութեան ան-
դամ աշխատավոր կնոջ ակտիվ մասնակցելու տեսուութեան բոլոր աշ-

խատանքներին: Մանկամուտը պետք է աշխատի վաղ առավոտից մինչև վերեկո: Կոլանտեսության մեջ գտնվող մանկամուտի հասակ ունեցող բոլոր յերեխաներին պետք է ապահովել մանկամուտներով: Յերբ յերեխան ամբողջ որը լինում է մանկամուտում, մայրը կարող է հանգիստ աշխատել: Աշխատանքից հետո մայրը մանկամուտից վերցնում է իր յերեխային այն պայմանով, վոր մյուս առավոտ աշխատանքի գնալուց առաջ յերեխային նորից բերի մանկամուտը:

Բացի կոլանտեսության անդամների յերեխաներից, մանկամուտներում պետք է ընդգրկել և աշխատավոր անհատական տնտեսություն ունեցողների յերեխաներին: Վերջիններս առիթ կունենան տեսնելու և համոզվելու մանկամուտի տված ոգուտները, գործնականում կհամոզվեն կոլանտեսության անհամեմատ մեծ առավելությունների մեջ, մոտիկից կծանոթանան կոլանտեսության աշխատանքներին:

Յեթե 2—4 տարեկան հասակի յերեխաները կարող են մանկամուտում մնալ առավոտից մինչև յերեկո առանց մայրերի, դա հնարավոր է ծծկեր յերեխաների վերաբերյալ: Մանկամուտի հարցը ծծկեր յերեխաների համար պետք է վճռել առանձին, ինկատի առնելով մի շարք յուրահատուկ պայմաններ: Անհրաժեշտ է ծծկեր յերեխայի համար մանկամուտում առանձին բաժին կազմակերպել, կամ առանձին կազմակերպել մանկամուտը, վորովհետև հակառակ դեպքում, կոլանտեսությունը զրկված կլինի մի շարք աշխատավոր կանանցի ձեռքերից, վորոնք տվյալ ժամանակամիջոցում ունեն ծծկեր յերեխաներ:

Ծծկեր յերեխաների համար, տեղի պահանջի համաձայն, յեթե աշխատելու տեղը հեռու յե, պետք է կազմակերպել շարժական մանկամուտներ: Մանկամուտները պետք է կազմակերպել հենց դաշտում, աշխատանքի վայրում, վոր ծծկեր յերեխան մորից շատ հեռու չլինի, վոր մայրը պահանջված պահին հնարավորություն ունենա իր յերեխային կերակրել կրծքով:

Ծծկեր յերեխայի համար իհարկե ամենալավ սնունդը մոր կաթն է: Այս հանգամանքի մոտից թեթեւ ու հարեվանցի կերպով չի կարելի անցնել: Իժկականության մեջ ապացուցված փաստ է, վոր մոր կաթով սնված յերեխաները մահացու ու հիվանդության դեպքեր անհամեմատ քիչ են տալիս (իհարկե յեթե մայրը հիվանդ չէ)՝ քան այն յերեխաները, վորոնք սնվում են ծծկեր հասակում արհեստական կերպով: Մակայն գիտությունն այժմ փորձեր ունի կատարած՝ ծծկեր յերեխաների արհեստական սննդի բաղադրության քանակն ու վորակը մոտեցնել մոր կաթի վորակին: Այս խնդրի կատարելիությունը միանգամայն կապահովի մանկամուտները ծծկեր յերեխաների գրությունը սննդի տեսակետից՝ անկախ մոր կաթի սննդից:

Գիտական հետազոտությունները ցույց են տալիս, վոր մոր կաթի հիմնական բաղադրիչ մասերը—յուղ, սպիտակուց, շաքարեղեն,—ավելի հեշտությամբ են յուրացվում, քան մի վորեկե կենդանու, կովի, այծի, վոչխարի և այլ կաթը:

Ծծկեր յերեխայի նուրբ կազմվածքն իր դարդացման ու աճման համար պահանջում է մի շարք այլ սննդարար նյութեր վորոշ քանակի ու վորակի: Հիշված նյութերը, վորպես կանոն, պարունակվում են մոր կաթում: Մոր կաթի հիմնական առավելություններից մեկն էլ այն է, վոր յերեխան նրան ստանում է անմիջապես մոր կրծքից, մաքուր ու համեղ ջերմությամբ: Կովի կաթով կերակրելիս, մենք ստիպված ենք վերջինս յեփել, վորպեսզի նրա մեջ գտնվող վնասակար միկրոօրգանիզմը վոչնչանան: Կաթի մեջ մի շարք նյութերի շարքին գտնվում են, այսպես կոչված, վիտամիններ (նյութեր), առանց վորոնց որդանիզմը չի կարող նորմալ աճել ու դարգանալ: Յեփելիս՝ այդ կարեվոր նյութերը քայքայվում են, վոչնչանում, ու որդանիզմը այսպես սով զրկվում է ամենամանրաժեշտ նյութերից: Մոր կաթով սնվող յերեխան կաթի հետ միասին ստանում է և բավարար քանակով ու վորակով վիտամիններ:

Ահա թե ինչու յուրաքանչյուր առողջ մորից պետք է պահանջել, վոր նա յերեխային անպայման կերակրի իր կաթով: Ահա թե ինչու պետք է պահանջել, վոր կոլանտեսություններում ծծկեր յերեխաների համար կազմակերպվեն առանձին մանկամուտներ այնպես, վոր մայրը հնարավորություն ունենա իր յերեխային իր ժամանակին կերակրել կրծքով:

Յուրաքանչյուր մայր պետք է լավ իմանա, թե ինչպես պետք է յերեխային կերակրել կրծքով: Այն մայրը, վոր չգիտե թե ինչպես պետք է յերեխային կրծքով կերակրել, նա կարող է չիմանալով ու չզգալով այդ, շատ մեծ վնասներ հասցնել յերեխային, հակառակ իր ցանկության: Զի կարելի յերեխային յուրաքանչյուր անգամ լաց լինելիս կուժք տալ: Պետք է յերեխային ժամանակով կերակրել: Կաթը, վոր յերեխան ստանում է մորից, նրա ստամոքսի մեջ մնում է մոտավորապես 2—3 ժամ, վորից հետո կաթը ստամոքսից անցնում է աղիքների մեջ: Այստեղից պարզ է, վոր յերեխային կրծքով կարելի յե կերակրել վոչ հաճախ, քան յերեք ժամը մի անգամ, հակառակ դեպքում յերեխայի լիքը ստամոքսն ստիպված է ընդունել այլ և վորոշ քանակությամբ կաթ. հետեվանքը—ստամոքսի ցավ, մարսողության խանգարում և այլն:

Յերեկվա ընթացքում յերեխան կուրծք պետք է ստանա 6—7 անգամ, այսինքն, 3—3 1/2 ժամը մի անգամ: Գիշերվա ժամը 12-ից մինչև առավոտյա ժամը 6-ը պետք է հանգիստ տալ և յերեխային և

մորը: Մտուենդ ընդունելու տեվոզուեթյունը պետք է տեվի վոչ փելի, քան 15--20 բուպե: Այս ժամանակամիջոցը միանգամայն բավարար է, վոր նա ստանա մորից իրեն պետք քանակով կաթը:

Քանի վոր ծծկեր հասակի յերեսան անպատճառ պետք է մնվի մոր կաթով, ապա պարզ է, վոր այդ հասակի յերեսանների համար խորհ. ու կոլտնտեսություններում պետք է կաղմակերպել համապատասխան շարժական մանկամուրներ: Ամառային աշխատանքի տաղնապի, հնձի ու հավաքի ժամանակ ցանկալի յե արդեն ունենալ պատրաստի մանկամուրը ծծկեր յերեսանների համար:

Շարժական մանկամուրը պետք է լինի վոչ հեռու համապատասխան հասակի յերեսան ունեցող մայրերի աշխատավայրից: Ժամանակին պետք է կոլտնտեսության վարչության հետ պայմանավորվել, վորպեսզի ծծկեր յերեսաներ ունեցող մայրերը հիմնականում աշխատանք ստանան մի վայրում, հակառակ դեպքում անհնարին է դառնում նրանց յերեսանների համար շարժական մանկամուր կաղմելը:

Նման շարժական մանկամուրների կաղմակերպումը մեղանում նորություն է: Ամառվա ընթացքում Միության մի շարք ռայոններում այս տեսակի մանկամուրներ գոյություն ունեցել են ու հաջող աշխատել:

Պետք է ոգտագործել բոլոր հնարավորությունները, կաղմակերպել ծծկեր յերեսանների համար շարժական մանկամուրներ ու դնել նրանց աշխատանքը լավ հիմքերի վրա:

Մանկամուրը պետք է կաղմակերպել 10--15 յերեսայի համար, ամենաշատը 20 հոգու, վոչ ավելի: Մնդի հարցը համարյա ինքնին է վճովում, վորովհետև սի հիմնականում յերեսաները կերակրվելու յեն իրենց մոր կաթով: Միայն 5--6 ամսականից մեծերի համար պետք է բացի մոր կաթից, ևս լրացուցիչ սնունդ: Յերկրորդ պայմանը, վորի վրա պետք է լուրջ ուշադրություն դարձնել--դա մայրերի ժամանակին յերեսաններին կերակրելու հարցն է: Յերեսան նշանակիված ժամանակին պետք է ստանա լրիվ պետք սնունդը:

Յերեսանների ապրած տեղը, կահ կարասիքը պահել միշտ մաքուր. սա մանկամուրի ամենազլխավոր պայմաններից մեկն է: Յեթե բացակայում են յերեսանների համար փոքրիկ մահճակալներ, ապա ձեռք բերել նրանց փոխարինող դամբյուղներ: Ունենալ համապատասխան քանակով սպիտակեղեն: Բացի այդ, պետք է ունենալ մի սեղան, քիչ կահկարասիք, մի քանի աման յերեսանների համար լրացուցիչ սնունդ պատրաստելու: Յանկալի յե, վոր ծառայողներից գոնե մեկը տեղյակ լինի բժշկական տարրական գիտելիքներին, վոր նա կարողանա հետևել մանկամուրի ու յերեսանների առողջապահական պայմաններին:

Բժշկա-սանիտարական աստղարեզում աշխատողները շատ մեծ անելիքներ ունեն մանկամուրների կաղմակերպման և պահպելու դործում: Մյստեղ հիշված են ծծկեր յերեսանների համար շարժական մանկամուրներ կաղմակերպելու, նրանց կաղմակերպության և աշխատանքի միայն ընդհանուր կողմերը: Տեղական շահագրգռված կաղմակերպությունները, ամենից առաջ բժշկա-սանիտարական աստղարեզում աշխատողները, յիշելով տեղի կոնկրետ պայմաններից, պետք է ներբացնեն բոլոր տվյալները, աշխատեն ու կաղմակերպեն նման մանկամուրներ ու նրանց աշխատանքը դնեն լավ հիմքերի վրա:

Իս յե պահանջում կոլտնտեսության շահը:

VI

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԿՈՆՏՆԵՆՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՆԿԱՄՈՒՐՆԵՐ

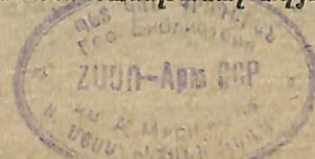

79.68019

Մանկամուրի կաղմակերպման խնդրով ամենից առաջ զբաղվելու յե ինքը, կոլտնտեսությունը առբաժնի զեկալարությամբ. դա կոլտնտեսության առողջապահական բջիջի հիմնական խնդիրներից մեկն է: Չպետք է մոռանալ, վոր մանկամուրի կաղմակերպումը պետք է կաղմի կոլտնտեսության ծրագրի մի մասը: Ամենից առաջ մանկամուր կաղմակերպելու խնդիրը պետք է դնել կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողովին: Հարցը պետք է նախորոք լավ ու բաղմակողմանի մշակել: Կոլտնտեսականներին մանրամասն ծանոթացնել մանկամուրների նշանակության, անհրաժեշտության տեսակների հետ: Պարզել ավելի քան կոնկրետ բոլոր այն մանրամասնությունները, վորոնք անմիջապես կապված են մանկամուրների կաղմակերպման հետ:

Ընդհանուր ժողովի վորոշումից հետո, անցնել գործնական աշխատանքի: Ամենից առաջ կատարել մանկամուրների հասակ ունեցող յերեսանների հաշվառքը: Հաշվառքը լրիվ լինելու համար հաճախել ծնողների տները, ոգտագործելով այս հանգամանքը, բացի հաշվառքից, նաև բացատրողական նպատակի: Խնդիրը կաղմակերպել տեղում այնպես, վոր յուրաքանչյուր ծնող շատ պարզ պատկերացնի մանկամուրի նշանակությունը ու շատ հեշտությամբ ընդառաջ գնա գործին: Միևնույն ժամանակ կարողանա հեշտ, գիտակից ու լրիվին հակահարված հասցնել տերտերի ու կուլակի կողմից հակառակ մանկամուրների ուղղված ագիտացիային:

Մանկամուրների հասակ ունեցող յերեսանների քանակը վորոշելուց հետո, մանկամուրի կաղմակերպման ծրագրերը կաղմելուց առաջ, պետք է մանրամասն ծանոթանալ տվյալ կոլտնտեսության արգֆինպանին:

Բացի հաշվառից, բացատրական աշխատանքից, կոչանտեսութեան արդիւնաւորի հետ կապելու աշխատանքից, մանկամտութիւնը կազմակերպելու համար պետք է ապահովել հետեւյալ հիմնական պայմանները—նյութական միջոցների հաշիւհաշիւում, կադրերի խնդիրը համապատասխան շենքի հարցը և այլն:

Մանկամտութիւնը կազմակերպման ու աշխատանքի համար պետք չեղած միջոցները հաշիւհաշիւով չեն մի շարք հիմնարկութեաններէից ու կազմակերպութեաններէից: Ամենից առաջ ծախսերի զբալի մասը պետք է հոգա ինքը՝ կոչանտեսութեանը, ապա մանակցին մի շարք այլ կազմակերպութեաններ—դուրստեղծութիւնը, տեղի սպորտական ընկերութեանը, առողջապահական բաժինը, կարմիր խաչի ընկերութեանը և այլն: Բացի նյութական ոգնութեանից, առողջապահական բաժինը պետք է մանկամտութեան ապահովի հմուտ ու զործին տեղյակ համապատասխան աշխատողներով, ամենից առաջ վարչով:

Մանկամտութիւնը նյութական միջոցները պետք է ժամանակին հոգալ, վերաբերել նրա նորմալ աշխատանքները չխախտել:

Հետեւյալ խնդիրը, վորի վրա պետք է դարձնել վոչ պակաս ուշադրութեան, դա մանկամտութեան ծառայողներով ապահովելու խնդիրն է: Ամենից առաջ մանկամտութեան ղեկավարութեանը պետք է հանձնել ակտիվ ու զործին տեղյակ անձնագործութեան: Միանգամայն ցանկալի չէ, վոր այդ անձը լինի ակտիվ կոչանտեսուհի, ավարտած համապատասխան կուրսեր:

25—30 յերեխա ունեցող մանկամտութիւնը պետք է ունենա 6 ծառայող. մանկամտութիւնը վարիչ, յերկու քույր, մեկ խոհարարուհի, յերկու տեխնիկական ծառայող՝ մեկը շորերը լվացող, իսկ մյուսը հետեւող հիմնարկի ու յերեխաների ընդհանուր մաքրութեան:

Մանկամտութիւնը աշխատանքները կազմակերպողն ու ղեկավարողը պետք է լինի հիմնական մանկամտութիւնը վարիչը: Վարիչը համապատասխան մարմինների ու կազմակերպութեանների ոգնութեամբ տանում է բոլոր նախապատրաստական աշխատանքները:

Մանակցում է միջոցների հաշիւհաշիւման, բժշկի հետ միասին զբոսնում է համապատասխան շենք, վերջինս վերանորոգութեան յենթարկում, ձեռք բերում մանկամտութեան համար համապատասխան կահկարասիք:

Առբաժնի ղեկավարութեամբ գտնում է ծառայողներ, վորոնք համապատասխան են իրենց կոչման:

Համապատասխան հանձնաժողովի հետ միասին ծնողներից ընդունում է խնդիրներ, նայում վերջիններս և ընդունում յերեխաներին: Այստեղ պետք է ճիշտ և լրիվ կերպով դասակարգային դիժը, վոչ մի դեպքում թույլ չտալ, վոր անհարազատ տարրը յերեխային տեղավորի, յերբ աշխատավոր կնոջ յերեխան կարող է ընդունված մտալ:

Մանկամտութիւնը ամբողջ տնտեսական մասի հոգսն ընկնում է մանկամտութիւնը վարչուհու վրա: Նա հոգս է տանում, վոր մանկամտութեան մանակին ստանա պետք չեղած քանակի ու վորակի ուտելիքէն, ինվէնտար, վառելիք, միջոցներ ու նյութեր: Ժամանակին մաքրել ու միշտ մաքուր պահել ամբողջ շենքը ու մանկամտութիւնը բոլոր ինչքը՝ Հոգս է տանում, վոր յերեխաներն ապահովված լինեն համապատասխան քանակի սպիտակեղենով, Հետեւի վերջինիս մաքրութեան, կարկատրելուն և այլն: Մանկամտութիւնը վարչուհին առանձին հոգս է տանելու ժամանակին ու լրիվ ստանալու ուտելիքները, հետեւելու յե նրանց պատրաստման, բաժանման հաշիւառից և այլն: Վարչուհին հետևում է ինվէնտարին, վոր չանհետանա, չփչանա: Մի վորեւե դեպք պատահելիս, կազմում է փոքրիկ հանձնաժողով. վերջինս արձանագրում է պատահած դեպքը, փշաջամ կամ կորած ինվէնտարը ցուցակից հանում և կամ հանցավորին գտնում ու արժեքը նրանից վերցնում:

Բժշկի և մանկամտութիւնը քույրերի հետ միասին կազմում է մանկամտութիւնը աշխատանքների ներքին կանոնադրութեանը, աշխատանքի որացուցցային պլանը և այլն ու հետևում վերջինիս ժամանակին ու լրիվ կերպով:

Վարչուհին ստանում է մանկամտութիւնը հասանելիք փողերը, ծախսում՝ համաձայն հաստատված նախահաշիւի, տանում յել ու մտից հաշիւը:

Հոգս է տանում ծնողների համար զրույցներ կազմակերպել: Կապ հաստատել ծնողների ու կոչանտեսութեան կազմակերպութեաններին: Կազմակերպում է մանկական տաճարներ, մանկական տոներ, զվարճութեաններ և այլն:

Վերջապես, մանկամտութիւնը աշխատանքները վերջանալուց հետո, պատրաստում է ու տալիս շահագրգռված մարմիններին համապատասխան հաշիւառութեան և այլն:

Մանկամտութիւնը քույրերը հանդիսանում են վարչուհու անմիջական ոգնակները: Նրանք առավոտյան ընդունում են բոլոր յերեխաներին, յերեկոյան նրանց հանձնում իրենց ծնողներին: Ամբողջ որը հետևում ու հոգս են տանում յերեխաներին, կերակրում, հագցնում, քնացնում, լվանում, լողացնում և այլն:

Ամբողջ որն անց են կացնում յերեխաների հետ, նրանց հետ պարապում, նրանց հետ զբոսնում և այլն:

Ստտիվ հետևում են շենքի, իրերի, կահկարասիքի մաքրութեան: Հետևում են յերեխաների առողջութեան, կատարում բժշկի համապատասխան ցուցմունքները:

Վարչուհին, ծնողների ակտիվի մանակցութեամբ կազմակերպում է մանկական ցերեկույթներ, զրույցներ:

Յերեխաների կրթութեան, դաստիարակութեան ու հոգատարութեան մասին ծնողների համար կազմակերպում են համապատասխան գրույցներ: Հաճախում են յերեխաների ծնողների բնակարանն ու տալիս նրանց այս կամ այն ցուցմունքները:

Մնացած աշխատողների անելիքները պարզ են:

Մանկամտերի ծառայողներից յուրաքանչյուրը պետք է իր պարտականութիւնները լավ իմանա: Բաժնական չե յերեխաներին միայն սիրել, պետք է սրա հետ միասին իմանալ վարվել նրանց հետ, իմանալ հոգս տանել նրանց, իմանալ նրանց կրթել և այլն:

Շատ անգամ յերեխաների մայրերն իրենց տգիտութեամբ, միան դամայն հակառակ իրենց ցանկութեան, իրենց յերեխաներին վնասում են: Հասարակ որինակ, յերեխան կտրել է մատը, մայրը վերցնում է ու վերջը փաթաթում կեղտոտ կտորով. հետևանքը կարող է ստացվել մի շարք բարդութիւններ: Մանկամտերի ծառայողները պետք է իմանան տվյալ, նման ու այլ դեպքերում ինչ անել և ինչպես ոգնել յերեխային:

Վարչուհին ու մանկամտերի քույրերը խտրով պետք է հետևեն, զոր մանկամտերը վոչ մի հիվանդութիւն մուտք չզործի: Ամեն առավոտ յերեխաներին ընդունելիս, անպատճառ պետք է նրանց տաքութիւնը չափել, յիթե մի վորևե յերեխա կասկածելի չե հիվանդութեան տեսակետից, նրան իսկույն և յիթ պետք է առանձնացնել, իմաց տալ բժշկին ու կատարել վերջինիս ցուցմունքները: Յեթե մի վորևե յերեխա հիվանդ է, իմանալ հիվանդութիւնը, առողջանալուց հետո առանց բժշկի թղթի (թույլութեանը) չնդունել: Յուրաքանչյուր ծնող, յիթե ընտանիքի անդամներից մեկն ու մեկը հիվանդանում է, պետք է դիմի բժշկի, իմանա հիվանդութիւնը, ստանա բժշկի թույլութեանը, ապա միայն այն ժամանակ յերեխան տանի մանկամտեր:

Բացի համապատասխան նյութական միջոցներից, ծառայողներից, մանկամտերի համար պետք է գտնել համապատասխան շենք: Ամեն մի շենքում չի կարելի մանկամտեր կազմակերպել: Շենքը պետք է ունենա համապատասխան հարմարութիւն, լինի արձակ ու մաքուր: Առնվազն պետք է ունենալ հինգ սենյակ: Սենյակներից մեկը հատկացնել մինչ մի տարեկան յերեխաների համար, յերկրորդ սենյակը՝ ավելի հասակավորների համար: Յերրորդ սենյակը հատկացնել հիվանդութեան մեջ կասկածելի յերեխաներին առանձնացնելու համար: Չորրորդը—խոհանոց, հինգերորդը՝ վարչուհուն, վոր նա միշտ մանկամտերում լինի: Բացի այդ, ցանկալի չե ունենալ առանձին սենյակ սեղանատան համար ու մի առանձին սենյակ ել խաղերի ու պարապմունքների համար:

Յեթե կոլտնտեսութեան մեջ նորափորութիւն կա մանկամտերի շենք կառուցելու, այն ժամանակ պետք է ի նկատի ունենալ հետևյալ

հարմարութիւնները. մի սենյակ-ընդունարան, վորտեղ առավոտյան յերեխաներին ընդունում են, չափում տաքութիւնները, հիվանդութեան մեջ կասկածելիներին առանձնացնում, այստեղ յերեխաներին հաղցնում են մանկամտի շորերը: Յերրորդ սենյակը մի տարեկան յերեխաների համար: Յերրորդ և չորրորդ սենյակները հատկացնել մեկ տարեկանից մինչ յերեք—չորս տարեկան յերեխաների համար:

Ընդունարանին կից ունենալ վեցերորդ փոքրիկ սենյակ, ուր ունենալ մի յերկու մահճակալ՝ հիվանդութեամբ կասկածելի յերեխաներին առանձնացնելու համար: Վերջապես ցանկալի չե ունենալ առանձին սենյակներ խաղալիքների, ննջարան, սեղանատուն ու խոհանոց: Լավ է ունենալ ապակյա պատերով սրահ, վորտեղ յերեխաներին պահել անձրևոտ կամ վատ յեղանակներին: Սենյակներում անպատճառ ունենալ ողացքներ: Ննջարանն ու խաղալու համար հատկացրած սենյակները պետք է դարձած լինեն դեպի հարավ-արևելք, վոր արեի ճառագայթները միշտ նրանց մեջ լինեն: Յերեխաների սպիտակեղենները լվալ, չորացնել մանկամտերի շենքում վոչ մի դեպքում չի կարելի թույլ տալ: Այդ աշխատանքները պետք է կատարել մանկամտերի շենքից դուրս:

Առանձին հոգսի առարկա պետք է դարձնել և մանկամտերի կահկարասիքի խնդիրը: Սեղանները, աթոռները պետք է համապատասխանեն յերեխաների հասակին, լինեն շատ թեթև, վորպեսզի հարկ չեղած դեպքում մեծ յերեխաները նրանց մի տեղից մյուս տեղը տեղափոխեն: Լվացարանները պետք է նմանապես համապատասխանեն յերեխաների հասակին, վորպեսզի յերեխաներն ինքնուրույն կերպով կարողանան ոգտվել: Ունենալ յերեխաների թփով մահճակալներ կամ վերջիններիս փոխարինող դամբուղներ: Յուրաքանչյուր յերեխայի համար ունենալ առանձին բաժակ, դալ, փսխ և այլն: Կարելի չե այս ամենը հավաքել ծնողներից: Միջոցներ ձեռք առնել յերեխաներին ապահովելու համապատասխան քանակի սպիտակեղեններով ու շորով: Ամառը յերեխաներին հաղցնել թեթև շորեր: Մշտական մանկամտերներում ձմեռվա համար ունենալ տաք շորեր ու վոտնամաններ:

Մանկամտերի ամբողջ ինվենտարն ու կահկարասիքը, սկսած մահճակալից և վերջացրած խոհանոցի ամենավերջին ամանը, պետք է ժամանակին պատրաստել:

Լուրջ խնդիրներից մեկն է սննդի խնդիրը: Նախորդը յերեխաների քանակի ու հասակի համեմատ պետք է վորոշել սննդի քանակը, տեսակն ու վորակը: Մթերքները հիմնականում բաց է թողնելու ինքը, կոլտնտեսութիւնը, պակասը պետք է լրացնի սպառողական ընկերութիւնը:

Այս բոլոր խնդիրները պետք է նախորոք մշակել, կազմել ծրագիր ու համաձայնեցնել շահագրգռված մարմինների ու կազմակերպությունների հետ:

Պետք է կանոնավորել և մանկամուտերի ամենորոյա անհրաժեշտ նյութերը—ջուր, վառելիք կայլն: Ուրիշ խոսքով, մանկամուտերի աշխատանքների կանոնավոր ու նորմալ ընթացքի համար պետք է նախորոք նախատեսել բոլոր մանրամասնությունները ու այս բոլորը ժամանակին ու լրիվ հոգալ:

ՄԱՆԿԱՄՍՈՒՐԻ ԿԱՀԱՎՈՐՈՒՄԸ 30 ՅԵՐԵՆԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԻՆՁ ՄԵՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵՆԱՆԵՐԻ (10 հոգու) ՆՆՁԱՐԱՆ

1. Մահճակալներ կամ նրանց փոխարինող զամբյուղներ 10
2. Սեղան, վորել վրա յերեխային շոր են հագցնում 1
3. Պահարան՝ սպիտակեղենի ու այլ իրերի 1
4. Լվացարան 1
5. Դույլ յերեխաների կեղտոտ շորերի համար 1
6. Խնցիկներ (горшки) յերեխաների համար 1
7. Յերեխաներին կեղտոտելիս լվալու ու մաքրելու համար ջրի բաժակներ ու ամաններ (тазики): 1
8. Յերեխաներին լողացնելու համար լողնոց, կամ վերջինս փոխարինող աման, մի դույլ մաքուր ջրի համար, մի դույլ կեղտոտ ջուր թափելու համար և այլն:
9. Մտառյոզների համար աթոռներ կամ նրանց փոխարինող նստարաններ:

ՀԱՍՍԿԱՎՈՐ ՅԵՐԵՆԱՆԵՐԻ ՆՆՁԱՐԱՆ (20 հոգու)

1. Մահճակալներ 2
2. Յերեխաների համար լվացարան 1
3. Պահարան սպիտակեղենների համար 1
4. Յերեխաներին լողացնելու համար լողնոց, դույլ մի կատ մաքուր ջրի, յերկրորդ՝ կեղտոտ ջրի, բաժակ, ցնցուղ և այլն:

ՍԵՂԱՆԱՏՈՒՆ

1. Սեղաններ փայտե (ցած) յուրաքանչյուր 4 յերեխային 5 հատ
2. Աթոռներ փայտե (փոքրիկ) յերեխաների քանակով 20 հատ
3. Մեծ սեղան 1
4. Պահարան ամանեղենների համար 1
5. Ափսեներ մեծ ու փոքր, յերեխաների թվով
6. Բաժակներ, կերակրի ու թեյի զգալներ, յերեխաների թվով
7. Դանակներ (մեծ) սեղանատան պետքերի 2

8. Պատառաքաղներ 6
9. Թեյաման մեծ 1
10. Թեյաման փոքր 2
11. Աղամաններ 2
11. Կերակրի համար ամաններ մեծ 2
13. Աթոռներ աշխատողների համար ու մի շարք այլ իրեր, որինակ, ցանկալի յե ունենալ ինքնայնու, ժամացույց և այլն:

Խ Ո Հ Մ Ն Ո Ց

1. Սեղան 1
2. Պահարան փակ կամ բաց ամանների համար 1
3. Կերակուր յեփելու ամաններ մեծ 3
4. 2
5. Մեքենա միս մանրացնելու 1
6. Դանակներ խոհանոցի 2
7. Դղալներ խոհանոցի 2
8. Մաղ 1
9. Դույլ մաքուր ջրի համար 2
10. Դույլ կեղտոտ ջրի համար 2
11. Բաժակ ջրի համար 1
12. Աման (таз) մթերքներ լվալու 2
13. Տախտակ խմորի համար 1
14. Աման խմորոց դնելու 1
15. Տապակիչ (թավա) մեծ 3
16. Մի շարք այլ իրեր՝ կերակուր, նախաճաշ, թեյ պատրաստելու համար:
17. Մի շարք պետք իրեր վառարանի համար:
18. Պարկեր 5—6 զանազան պետքերի:
19. Կողովներ կանաչեղենների պահեստի 5—6 և այլն:

ՄԻՆՁ ՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵՆԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՍԵՂԱՆԻ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ ԻՐԵՐ

1. Սեղան 1
2. Պահարան ամանների համար 1
3. Կաթսա կաթ յեփելու 2
4. Կաթսա կերակուր պատրաստելու 1
5. Շիշեր կաթի համար 200 գրամ յուրաքանչյուրը 50
6. Կարտպած կողքերով մեխ (նրա) շիշերը մաքրելու համար 3
- 7 Աման շիշերը լվանալու 1
8. Ապակյա ամաններ կամ փոքրիկ պարկեր շաքարի ու այլ մթերքների պահեստի համար:

9. Գղալներ կերակրի ու թեյի	2
10. Բաժակներ	2
11. Չազարներ	2
12. Մարլա սեղանները ծածկելու (մետր)	3
13. Բամբակ շիշերը փակելու (կիլո)	1
14. Պրիմուս	1

Աննյակում, ուր մնում են հիվանդութեան մեջ կամ կանխիկ յերե-
թաները, պետք է լինի՝ աթոռ, մահճակալ, խեցի, լվացարան, պահա-
րան, դեղորայք, անհրաժեշտ սպիտակեղեն և այլն:

Սպիտակեղենները լվալու ու մաքրելու համար ունենալ համապա-
տասխան իրեր՝ տաշտակ, դուլլեր, սպիտակեղեններ կախելու
պահարան և այլն:

Առանձին պետք է մտածել սպիտակեղենի մասին՝ մինչ մի տա-
րեկան յերեթաների, հետո 2—3 տարեկանների համար: Իժմար և այս-
տեղ վորոշ ցուցմունքներ տալ: Միանգամայն հասկանալի չէ, վոր
յերեթաներին պետք է ապահովել անկողինների և շորերի համապա-
տասխան քանակի սպիտակեղեններով: Իրեն յուրաքանչյուր սպիտա-
կեղենից՝ շապիկ, սավան, բարձի յերես, յերեսը բիշ, մերմակ և այլն
ունենալ յերեթական, յեթե կարելի չէ լավիլի մշտական մանկամու-
րում ունենալ յերեթաների համար և տաք շորեր:

Մանկամուրում անպատճառ պետք է ունենալ տեղատուփ ամե-
նապետք դեղորայքով:

1. Չերմաշափ յերեթաների տաքութեանը հետևելու	1
2. Չերմաշափ շրի տաքութեանը վորոշելու	1
3. Յոդ	50
4. Բամբակ բժշկական	200,0
5. Բամբակ հասարակ	400,0
6. Մարլա	5 մետր
7. Բինտ	20 հատ
8. Յուղած թուղթ	5 թերթ
9. Տալիա, սոդա, վազելին և այլն:	

Ավելորդ չե այտեղ բերել յերեթաների համար սեղանների ու
մահճակալների չափը:

1 ¹ / ₂ մինչ 2 տարեկան յերեթաների համար սեղան (4 հոգու)	
Յերկարութեանն ու լայնութեանը	80×80 սմ.
Բարձրութեանը	37—38 սմ.
2 ¹ / ₂ մինչ 3 տարեկան յերեթաների համար սեղան	
Յերկարութեան	120 սմ.
Լայնութեան	70 սմ.
Բարձրութեան	41 սմ.

} 6 յերեթայի համար

Յերկարութեան	80	} 4 յերեթայի համար
Լայնութեան	80	
Բարձրութեան	40	

2 ամսականից մինչ 10 ամսական յերեթայի համար մահճակալ	
Յերկարութեան	85 սմ.
Լայնութեան	60
Ընդհանուր բարձրութեան	93
Կողքի պատի բարձրութեան	40
Վրտների բարձրութեանը մինչ ցանցը	46
Մահճակալի կողքի յերկաթե մասերի հեռավորութեանը	

10 ամսականից մինչ 2 տարեկան յերեթաների մահճակալ՝	
Յերկարութեան	95
Լայնութեան	61
Ընդհանուր բարձրութեան	95
Կողքի պատի բարձրութեան	42
Վրտների բարձրութեան մինչ ցանցը	53
2 տարեկանից մինչ 3 տարեկան յերեթայի համար մահճակալ	
Յերկարութեան	105
Ընդհանուր բարձրութեան	86
Վրտների բարձրութեան	36
Մահճակալի վերի մասի բարձրութեան	50
Լայնութեան	61

VII

ՄԱՆԿԱՄՈՒՐԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵ

Ճանկալի չե մանկամուրի կազմակերպման համար բոլոր շահա-
գրգռված մարմիններից ու կազմակերպութեաններից ընտրել մի հանձ-
նաժողով կոմիտե ու նրան հանձնել հասարակական կարգով մանկա-
մուրի կազմակերպման հետ կապված բոլոր հարցերն ու խնդիրները:

Կյանքի փորձը ցույց է տալիս, վոր այն մանկամուրը, վորին
հաջողվում է նման հանձնաժողով կազմել ու նրա հետ ձեռք ձեռքի
տված աշխատել, անում է ավելի քիչ սխալներ ու հեշտութեամբ է
հաղթահարում մի շարք դժվարութեաններին: Իսկ միանգամայն հաս-
կանալի չէ, վորովհետև այս դեպքում մանկամուրը սերտ կապված է
լինում գյուղի ու կոլտնտեսութեան բոլոր կազմակերպութեանների հետ:

Հանձնաժողովի կազմի մեջ պետք է ունենալ ներկայացուցիչներ
կոլտնտեսութեան վարչութեանից, գյուղխորհրդից, յերեթաների ծնող-
ներից, սպառողական ընկերութեանից, բժշկա սանիտարական ստպա-

րիզում աշխատողներէց, ցանկալի յե, յեթե կա կոնսուլտացիա, վերջինիս բժիշկը, կոմյերիս բժիշկի ու այլ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Հանձնաժողովը իր վրա յե վերցնում բոլոր նախապատրաստական աշխատանքները: Տանում ե համապատասխան բացատրողական աշխատանք: Հայթայթում ե միջոցներ, մանկամտուրի համար գտնում ե համապատասխան շենք-վերջինս յենթարկում վերանորոգութեան ե այլն:

Հանձնաժողովը զբաղվում ե ու ապահովում մանկամտուրը պետք յեղած քանակութեամբ ինվինտարով, իրերով ե այլն:

Հրավիրում ե առողջապահական բաժնի հետ միասին մանկամտուրի ծառայողներ: Ընդունում ծնողներէց ընդունելութեան խնդիրներ: Բնում վերջիններս ու ընդունում համապատասխան քանակով յերեխաներ: Հանձնաժողովը ամեն միջոց ձեռք ե առնում մանկամտուրը ժամանակին բաց անել:

Մանկամտուրի բացվելուց հետո, հանձնաժողովը պետք ե շարունակի իր աշխատանքը:

Մանկամտուրի վարչուհին ժամանակ առ ժամանակ պետք ե հաշիվ տա հանձնաժողովին: Վերջինս պետք ե քաջ ծանոթ լինի մանկամտուրի կյանքի բոլոր անց ու դարձին, նկատի թերութեաններն ու բացերը, միջոցներ ձեռք առնի այդ բացերը ժամանակին ու տեղն ու տեղը հեռացնելու:

Վերջապես, մանկամտուրային կոմիտեյի—հանձնաժողովի հիմնական խնդիրներէց մեկն ե զբաղվել ժամանակավոր մանկամտուրը վերածելու մշտական մանկամտուրի:

VIII

ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՄԱՆԿԱՄՈՒՐՆԵՐԻ ԴԱՐՁՆԵԼ ՄՇՏԱԿԱՆ

Ժամանակավոր մանկամտուրները հնարավորութեան են տալիս կոլտնտեսուհուն ազատ մասնակցել դաշտային բոլոր աշխատանքներին: Վերևում շեշտեցինք, վոր ժամանակավոր մանկամտուրները ցանկալի յե կազմակերպել հենց դարնանացանի սկզբին: Նա պետք ե աշխատի ամբողջ ամառը, մինչև դաշտային աշխատանքների վերջը: Թեև ժամանակավոր մանկամտուրների բերած ոգուտը շատ մեծ ե խորհ. ու կոլտնտեսութեաններում, բայց նրանցից յորքաքանչորը պետք ե աշխատի ժամանակավոր մանկամտուրը դարձնել մշտական: Բացի դաշտային աշխատանքներից, կոլտնտեսութեաններում կան մի շարք այլ աշխատանքներ, ուր կնոջ մասնակցութեանն անհրաժեշտ ե: Քանի զնում խորհ. ու կոլտնտեսութեաններում տնտես-

սութեան դանազան ճյուղերը զարգանում ու աճում են: Աշխատանքի ասպարեզը լայնանում ե, աշխատավոր ձեռքերի պահանջը ավելանում: Բավական ե հիշել կաթնատնտեսութեան, թռչնաբուծութեան, բանջարանոցային աշխատանքներ ե այլն, հասկանալու համար, վոր իրոք կնոջ մասնակցութեանը կոլտնտեսութեան աշխատանքներում հարկավոր ե ամբողջ տարվա ընթացքում:

Չպետք ե աչքաթող անել ե այն հանգամանքը, վոր կինը մասնակցում ե դյուղի ու կոլտնտեսութեան հասարակական աշխատանքներին. պարտական ենք նրա համար ստեղծել բարեհաջող պայմաններ, վոր նա ել ավելի իր ուժերը նվիրի կոլտնտեսութեան ու հասարակական աշխատանքներին:

Հիշված աշխատանքները կարող ե աշխատավոր կինը լրիվ կատարել, յեթե մենք նրան ազատենք ընտանեկան ու տնային հոգսերից՝ վոչ միայն ամառնային աշխատանքների ժամանակ, այլ ե ամբողջ տարվա ընթացքում: Ուրիշ միջոցառումների շարքին, առաջնակարգ տեղ պետք ե բռնի ժամանակավոր մանկամտուրները դարձնել մշտական: Այն բոլոր կազմակերպութեանները, առաջին հերթին կոլտնտեսութեան առողջապահական բջիջն ու մանկամտուրային կոմիտեն, վորոնք կանչված են զբաղվելու մանկամտուրների կազմակերպման խընդրով, պետք ե ամեն միջոց ձեռք առնեն ժամանակավոր մանկամտուրը դարձնել մշտական: Յուրաքանչյուր աշխատավորի, մասնավորապես կոլտնտեսականների շահը պահանջում ե ժամանակավոր մանկամտուրները դարձնել մշտական:

IX

ԱՎԵԼԻ ԼՈՒՐՁ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՆԿԱՄՈՒՐՆԵՐԻ ԱՇԽԱՄԱՏԱՆՔԻ ՎՈՐԱԿԻՆ

Մանկամտուրները կոլտնտեսութեաններում՝ բացի այն, վոր հնարավորութեան են տալիս մայրերին մասնակցելու կոլտնտեսութեան աշխատանքներին, պետք ե լուրջ ուշադրութեան դարձնեն յերեխաների կրթութեան ու դաստիարակութեան վրա:

Յերեխաները մանկամտուրում պետք ե յուրացնեն մի շարք դրական սովորութեաններ, ստանան այստեղ կոմունիստական կրթութեան: Աճեն ու զարգանան առողջ ու ընդունակ սոց. շինարարութեան համար:

Յերեխայի կրթութեան խնդիրը պետք ե սկսել հենց նրա կյանքի առաջին սրերից: Յերեխայի վրա ամենահզոր ազդեցութեան ունեցողը միջավայրն ե, նրա շրջապատը:

Մանկամտուրն աշխատավոր մայրերի համար նույնպես պետք ե լինի զպրոց: Նա պետք ե սովորեցնի մայրերին, թե ինչպես պետք ե

յերեխային կերակրել, հսկել, կրթել, հոգատարութիւն տանել և այլն: Պետք է որինակներով ցույց տալ, վոր փոքր յերեխային ել կարելի յե կրթել ու հաղորդել մի շարք դրական սովորութիւններ, ինքնք մի յերկու որինակ: Մայրը ծծկեր յերեխային կերակրում է յուրաքանչյուր յերեք ժամը: գիշերվա ժամը 12-ից մինչ առավոտյա 6-ը տալիս հանգիստ: Փորձը ու դիտողութիւնը ցույց են տալիս, վոր նրման պայմաններում յերեխան սովորում է յերեք ժամը մի անգամ դարթնել, մյուս ժամանակը մնում է հանգիստ: Հանգիստ և պահում իրան և ամբողջ գիշերվա ընթացքում: Այս որինակը պարզ ցույց է տալիս, թե ինչպես փոքր յերեխային կարելի յե ու պետք է հաղորդել դրական սովորութիւններ, սովորեցնել դիսցիպլինային: Ուրիշ դեպքում մայրը յերեխային կերակրում է անժամանակ, ամեն լաց լինելիս: Հետևանքը՝ յերեխան յուրացնում է մի շարք բացասական սովորութիւններ, ընտելանում է լացը կապել կերակրվելու հետ. քանի գնում այս բացասական սովորութիւնը նրա մեջ խորանում է: Այս փոքրիկ որինակներից կարելի յե յեղրակացնել, թե ինչպիսի մեծ նշանակութիւն ունի հենց ամենափոքր հասակից յերեխայի կրթութիւն և դաստիարակութիւն հարցը դնել կանոնավոր հիմքերի վրա:

Հենց մանկամտերից պետք է նպաստել, վոր յերեխաները սիրեն ու հարգեն աշխատանքը, սովորեն պաշտպանել ընդհանուրի շահը, վեր դասեն կոլեկտիվի շահը, միշտ պատրաստ լինեն անձնակաւնը նվիրելու ընդհանուրին: Սրա հետ պետք է շաղկապել այն բոլոր աշխատանքները, վորոնք նպաստում են յերեխաների ֆիզիկական առողջութիւն:

Ունենալ մանկամտերի աշխատանքի ամենորյա ծրագիրը, ամեն աշխատանք կատարել ժամանակին ու լրիվ: Պահել անխտիր ամեն տեղ միշտ մաքրութիւն մեջ, յերեխաներին կերակրել ժամանակին: Մանգի քանակը ու վորակը պետք է համապատասխանի յերեխաների հասակին, նպատտի նրանց առողջ զարգացման և այլն: Վորպեսզի մանկամտերը կանգնած լինի իր կոչման բարձրութիւն վրա, պետք է նրա աշխատանքի վորակը լինի բարձր:

Ավելորդ ենք համարում այստեղ կանգ առնել այն հանգամանքի վրա, վոր մանկամտերում միանգամայն բացակայելու յեն յերեխաների վրա կանչը, սաստումը, վախեցնելը, պատիժն ու ծեծը: Պետք է յենթադրել, վոր յուրաքանչյուր ծնող ու աշխատավոր հասկանում է դրանց բերած կորստաբեր փաստ: Մանկամտերում չպետք է յերեխաներից մեկին զովաբանել՝ մյուսին հանդիմանելու համար և այլն:

Մանկամտերի աշխատանքի վորակը, յերեխաների կանոնավոր կրթութիւն խնդիրը հանգին չափով կախում ունի մանկամտերի աշխատողների կազմից ու պատրաստականութիւնից: Դրա համար պա-

հանջվում է կարգեր նշանակելիս այս հանգամանքը ի նկատի ունենալ. նշանակել նաժանավանդ մանկամտերի քույրեր-դաստիարակչուհիներ՝ այնպիսի անձնավորութիւններ, վոր բացի համապատասխան սոցիալական դրութիւնից, ընդունակ լինեն կանոնավոր և ուղիղ կրթութիւ ու դաստիարակել յերեխաներին:

Այն կրթութիւնը ու դաստիարակութիւնը, վոր յերեխան ստանում է մանկամտերում, պետք է ստանա և ընտանիքում, վորպեսզի կրթութիւնն իրականում ունենա իր դրական հետեանքը: Այստեղ մանկամտերը մեծ աշխատանք ունի կատարելու յերեխաների ծնողների հետ, մասնավորապես մայրերի:

Մանկամտերը բանալուց առաջ պետք է հրավիրել ծնողներին ընդհանուր ժողով: Մանկամտերի ծառայողները մայրերին պետք է մանրամասն ծանոթացնեն շենքի, իրերի, խաղալիքների հետ և այլն: Մանրամասն ծանոթացնեն աշխատանքի ծրագրի հետ, պատմեն մանկամտերի կյանքը մանրամասն, թե յերբ է յերեխան դալու մանկամտեր, ինչքան ժամանակ է մնալու, ինչպես է անցկացնելու որը՝ առավոտից մինչ յերեկո: Հասկացնեն մայրերին, թե ինչպես են իրենք յերեխաներին մանկամտերում կերակրելու, կրթելու, դաստիարակելու և այլն: Բացատրեն ծնողներին նրանց անելիքները, նրանց մանակցութիւնը մանկամտերի աշխատանքներին: Մանկավորապես բացատրել ծնողներին, թե ինչպես նրանք ընտանիքում պետք կրթեն իրենց յերեխաներին:

Մանկամտերների աշխատանքի հետևանքներն ուսումնասիրելիս՝ մենք տեսնում ենք, վոր այնտեղ, վորտեղ աշխատանքի վորակի վրա մեծ ուշադրութիւն են դարձնում, արդյունքներն ավելի մեծ են լինում: Հետաքրքրական է մեջ բերել մի մանկամտերի հաշվետվութիւնից մի կտոր: Ծնողների յեղրակալման ժողովին բոլոր մայրերը միաձայն հաստատում են, վոր առաջին անգամ գյուղում կազմակերպված ժամանակավոր մանկամտերը տվեց իր դրական հետեանքը: «մենք հանգիստ աշխատեցինք, յերեխաները համարյա չհիվանդացան, այն ինչ մանկամտեր չհաճախողները հիվանդութիւն ավելի դեպքեր տվին. յերեխաներն ավելի առույզ, առողջ ու կայտառ են, ավելացան նրանց կրչիւր: Պետք է մյուս տարի յել կազմակերպել մանկամտեր, և ցանկալի յե յերկար ժամանակով»: Մայրերից մեկը, վորպես բացասական յերեկույթ, շեշտում է հետևյալ հանգամանքը՝ «համաձայն եմ, վոր մանկամտերը տվեց շատ մեծ ոգուտներ, բայց չպետք է մոռանալ նրա տված և բացասական կողմերը, դեռ իմ յերեխայի չորս տարին չի լրացել պահանջում են առանձին աման, բաժակ, դղալ, ուտելուց առաջ ձեռք լվանալ. շորերը մաքուր պահել և այլն»: Ի՞նչ կարծիքով այս «բացասական» մոմենտները ցույց են տալիս, վոր մանկամտերը հիմնական

նում ուղիղ կրթել և յերեխաներին, իսկ ծնողների մեջ տարվել և անբավարար բացատրողական ու կուլտ կրթական աշխատանք:

Մանկամտուրի աշխատանքների վորակի բարձրացման համար պետք է բոլոր աշխատանքները տանել վորոշ ծրագրով: Յերեխաներին մանկամտուրի բացման առաջի որերին բաժանել խմբերի ըստ նրանց հասակի, որինակ. յեթե մինչ մեկ տարեկան յերեխաներ կան, նրանց կազմակերպել մի խմբում, հասակավորներին մյուս: Խմբերի մեջ նպատակահարմար բաժանել սենյակները. աշխատել, վոր փոքրերին չխանդարեն հասակավոր յերեխաները և այլն: Յերեխաների կրթության գործն ուղիղ հիմքերի վրա դնելու համար, մանկամտուրի քույրերը պետք է հաճախեն ծնողների տները, տեղն ու տեղը ծանոթանան յերեխայի ու ծնողների կենցաղի ու նիստ ու կացի հետ: Այս հանգամանքը հնարավորություն կտա ձիշտ մտահնալ յերեխաների կրթության հարցին ու ծնողների հետ միասին մշակել կրթության ընդհանուր պայմաններ:

Ծանոթանալով յերեխաների նիստ ու կացին, նրանց սովորություններին, մանկամտուրի դաստիարակները յուրաքանչյուր յերեխայի վերաբերյալ պետք է վորոշեն ինչ սովորություններից ազատել, ինչ սովորություններ ու հակումներ հաղորդել և այլն:

Շատ մեծ համբերությամբ ու հետևողականությամբ պետք է յերեխաներին ձեռք քաշել տալ մի շարք բացասական սովորություններից—ծծակից, ձեռքի վրա նրանց ման ածելուց և այլն:

Հասակավոր յերեխաներին սովորեցնել ուսուցում առաջ ձեռքերը լվանալ, բերանները ողողել և այլն: Քույրերին պետք է ունենալ առանձին տետրեր, ուր նշանակում են իրենց անելիքներն ու կատարած աշխատանքները:

Պետք է մանրամասն կազմել որվա աշխատանքների պլանը. յերեխաների ընդունելության ժամը, սննդի, քնի, խաղալու և այլն ու խստիվ հետևել, վոր պլանը չխախտվի, աշխատանքները կատարվեն ըստ պլանի: Միայն այն դեպքում յերեխաները կընտելանան կարգ ու կանոնի:

X

ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ (ԱՌՈՂՋԱԴԱՋԱԿԱՆ) ՄԻՆԻՄՈՒՄ ՄԱՆԿԱՄՍՈՒՐՆԵՐՈՒՄ

Սանիտարական մինիմում ասելով հասկանում ենք մի շարք հասարակ, հնարավոր միջոցառումներ, վորոնց կիրառումը կյանքի մեջ նպատում է առողջարար պայմաններին: Յուրաքանչյուր գործարանում, կոլտնտեսության մեջ, հիմնարկում և այլն, յեղնելով կոնկրետ տվյալ պայմաններից, կազմել սանիտարական մինիմում ու անցկացնել կյանքի մեջ:

Հիմնականում մանկամտուրի սանիտարական մինիմումը պետք է ընդգրկի աշխատանքի հետևյալ ասպարեղը. պայքար մղել մանկամտուրում վարակիչ հիվանդությունների դեմ, մաքուր ոգի ու լույսի համար, մաքուր պահել յերեխաներին, հետևել ու միշտ մաքրություն պահել մանկամտուրի շենքում: Մաքուր պահել մանկամտուրի ամբողջ գույքն ու ինչքը:

Կանոնավոր հիմքերի վրա դնել սննդի հարցը, վերջապես, յերեխաների աշխատանքի ուժիմը պետք է համապատասխանի լիովին մեր պահանջներին—նպաստի յերեխաներին տալ կոմունիստական դաստիարակություն:

Վարակիչ հիվանդությունների դեմ կռվելու համար պետք է մանկամտուրում մի շարք միջոցառումներ կիրառել: Ամեն միջոց ձեռք պետք է առնել, վորպեսզի վարակիչ հիվանդությունները մուտք չունենան մանկամտուր: Ամենից առաջ մանկամտուր պետք է ընդունել միայն առողջ յերեխաներին: Հիվանդ յերեխա վոչ մի դեպքում չընդունել, միջոցներ ձեռք առնել այդպիսի յերեխային բժշկել: Յերեխաներին մանկամտուր ընդունելուց առաջ անպատճառ յենթարկել բժշկական քննության ու հետազոտության: Միանգամայն ցանկալի յե, վոր ամեն առավոտ մանկամտուր ընդունելուց առաջ, յերեխաներին բժիշկը նայի, վորպեսզի, յեթե մեկն ու մեկը հիվանդ է կամ կասկածելի, իսկույն առաձնացնել: Յուրաքանչյուր ծնող, յերեխան կամ ընտանիքի անդամներից մեկն ու մեկը հիվանդանում է, պետք է հայտնի մանկամտուր, միայն բժշկի թույլտվությամբ թողնել յերեխային հաճախել մանկամտուր: Յեթե յերեխան այս կամ այն պատճառով մոտ յերեք որ բացակայում է, այդպիսի յերեխային ընդունել մանկամտուր միայն բժշկի թույլտվությամբ: Ցանկալի յե յերեխաներին բաժանել յերկու կամ յերեք խմբի՝ մինչ վեց ամսվան, մինչ մի տարեկան և մեկ տարեկանից մեծերին: Ամեն յերեխա պետք է ունենա իր առանձին մահճակալը: Յերեխայի տնի շորերը մանկամտուրում պահել առանձին պարկի մեջ, հազցնել մանկամտուրի շորեր և այլն:

Այս միջոցառումների կիրառումը կնպաստի հիվանդությունների, մասնավորապես վարակիչ հիվանդությունների դեմ: Յեվ ծնողները և մանկամտուրի աշխատողները պետք է մասնակցեն այս խնդրի դրական լուծման:

Պետք է աշխատել, վոր մանկամտուրի շենքում միշտ լինի մաքուր ող ու պետք քանակությամբ լույս:

Ցանկալի յե ունենալ մեծ բակ, բակում բավական կանաչեղեն, լավ է պարտեզ՝ Բակը, պարտեզն ու շենքը միշտ պահել մաքուր: Սենյակների պատուհանը, վորտեղ միշտ լինում են յերեխաները, պետք է դարձած լինեն զեպի արկի ճառագայթները: Կուսամուտներ-

րը պետք է ունենան բավական քանակութեամբ ողանցքներ: Լավ յիշանակներին ցանկալի յե, վոր յերեխաները միշտ լինեն ողուս, բակուս, պարտեղուս Ուտել, խմել, քնել ու աշխատանքները կատարել բացողյա:

Շատ մաքուր պետք է պահել արտաքնոցները: Վերջիններս պետք է առանձնացած լինեն: Միջոցներ ձեռք առնել, վոր վոչ մի զեպքուս կեղտոտութեան հոս չլինի:

Վառարանները վառել, սենյակները մաքրել ու կարգի բերել, այս բոլոր աշխատանքները պետք է կատարել յերեխաների բացակայութեան ժամանակ, կամ մինչ յերեխաների հավաքվելը կամ յերբ նրանք դրադված են բացողյա:

Առանձին պահարաններ կամ այլ պահեստի տեղեր ունենալ սպիտակեղենի համար:

Նայելով ավել մանկամտուրի շնքին, բակին ու այլ պայմաններին պետք է ամեն միջոց ոգտադործել, վորպեսզի յերեխաները միշտ լինեն մաքուր ողուս և ունենան բավական չափով լույս:

Սանիտարական միջոցներն իրականացնելիս, առանձին ուշադրութեան պետք է դարձնել մանկամտուրների շնքի մաքրութեան վրա: Ամենից առաջ շնքի դռան մոտ պետք է ունենալ ցանց կամ մի այլ հարմարութեան՝ վտանամաւնները ներս մտնելուց առաջ մաքրելու:

Սենյակների հատակը պահել միշտ մաքուր: Որը 2—3 անգամ հատակները սրբել խոնավ լաթով: Գոնե ամիսը յերկու անգամ խոնավ կերպով փոշուց մաքրել առաստաղը, անպատճառ յերեխաների բացակայութեան ժամանակ:

Գոնե տարին յերկու անգամ սպիտակացնել շնքի պատերը: Տասն որը մի անգամ լվալ պատուհանները, ծածկել համապատասխան ցանցերով, վորպեսզի ձանձերը մուտք չունենան մանկամտուրի շնքը: Իրերից, ինվենտարից, պատուհաններից և այլն ամեն որ խոնավ լաթով հեռացնել փոշին, ամիսը մի քանի անգամ մաքրել մահճակալներ:

Արտաքնոցը առնվազն յերեք մետր հեռու պետք է լինի մանկամտուրի շնքից: Նմանապես վորքան կարելի յե հեռու պետք է լինի աղբի համար պատրաստած առանձին արկղ կամ փոս: Կոլտնտեսութեաններում ամառային մանկամտուրներում շնքից դուրս պետք է լվացք կատարել ու շորեղենները չորացնել: Նմանապես առանձին տեղ պետք է ունենալ կերակուր պատրաստելու, այսինքն, խոհանոցի համար: Խոհանոցի վրա նույնպես մեծ ուշադրութեան պետք է դարձնել, նրան մաքուր պետք է պահել:

Մաքուր և ծածկված պիտ պահել սննդամթերքները և կերակրի ամանները:

Պետք է ամենախստով կերպով կովել միջատների դեմ: Այս դեպքում ամեն որ մաքրել մահճակալները, շատ շուտ շորեր փոխել, շորերն անպատճառ ջրում յիփել: Յեթե այս աշխատանքը սխտեմատիկ կերպով կատարվի, այն ժամանակ միջատներից կարելի յե աղատվել: Բակը, պարտեղն ու մանկամտուրի շնքը պահել միշտ մաքուր, վոչ մի բան չթափել, մասնավորապես ուտելիղենների մնացորդները, վորպեսզի ձանձեր ու այլ միջատներ չհավաքվեն:

Յերեխաների առողջապահութեան տեսակետից մեծ նշանակութեան ունի կահ-կարասիքի ու ինվենտարի մաքրութեանը:

Յուրաքանչյուր յերեխա պետք է ունենա յուր առանձին յերես սրբիչը, սպիտակեղենը:

Բարձրը, վերմակները, անկողինները հնգորչակուս մի անգամ թափել, մաքրել փոշուց:

Լվացվող խաղալիքները շուտ շուտ լվանալ: Ամանեղենները պահել փակ տեղ: Ուտելուց հետո տաք կամ յեփած ջրով մաքրել:

Առանձին պետք է հետեվել յերեխաների մարմնի մաքրութեան: Այս ասպարեղում շատ մեծ աշխատանք պետք է տանել և յերեխաների և նրանց ծնողների հետ: Յերեխային պետք է բերել մանկամտուր մաքուր, մաքուր շորեր հագցրած: Ամենաքիչը հնգորչակուս մի անգամ յերեխաներին լողացնել: Մուռնդ ստանալուց առաջ ու հետո յերեխաների ձեռները լվալ: Հետեվել, վոր մազերը միշտ խուզած լինեն: Յեղունքները կտրած ու միշտ մաքուր:

Առանձին ուշադրութեան առարկա պետք է լինի յեկեխաներին սննդի պատրաստման, կերակրելու ու որվա սեփմի խնդիրը: Ինչպես վերեվում հիշեցինք, յուրաքանչյուր մանկամտուրում նախորոք պետք է վորոշել ընդունելութեան, կերակրելու, խաղալու, քնելու, աշխատանքի և այլ մասերը:

Ինչ վերաբերվում է սննդին՝ յուրաքանչյուր մանկամտուր ստպատճառ տեղի բժշկի մասնակցութեամբ պետք է կազմի, ըստ յերեխաների հասակի, ուտելիղենների քանակը, վորակը: Թեյ, սուրճ, նախաճաշ, ճաշ և այլն պետք է առնվազն տասնորվա առաջուց կազմել, վոր խոհանոցը ըստ այդ կարգադրութեան և պատրաստի յերեխաների համար պահանջվելիք սնունդն ու կերակուրը: Խոհանոցը, վոր պետք է լինի առանձին և վորտեղ պատրաստում են յերեխաների համար սնունդ, վոչ մի զեպքում ծառայելու չի ննջարանի և կամ այլ նպատակների համար. նա պետք է լինի միայն խոհանոց: Ամառը սնունդն ու ուտելիղեններն անպատճառ պաշտպանել ձանձերից: Կաթ ստանալ յերեխաների համար միայն առողջ կովից: Մանկամտուրի բոլոր աշխատողները խստով պետք է հետեվին, վոր յերեխաները սնունդ ստանան մաքուր ու լավ պատրաստված:

Այստեղ մենք շատ հարեւանցի կերպով նշեցինք մի շարք միջոցառումներ, վորոնց կիրառումը մանկամտերում առանձին մեծ ծախս չի պահանջում, միևնույն ժամանակ նրանց կիրառումը կնպաստի յեւրեխաների կյանքի ու կենցաղի պայմանների առողջացման:

Սանիտարական միջոցումով պետք է հետաքրքրվեն ու նպաստեն կյանքի մեջ անցկացնել բոլոր շահագրգռված կազմակերպութիւնները, ամենից առաջ մանկամտերի աշխատողները, ծնողներն ու մանկամտերի կից կոմիտեն (հանձնաժողովը): Գործնականում սանիտարական միջոցումը մանկամտեր անցկացնելու համար, պետք է մանրամասն ծանոթանալ մանկամտերի սանիտարական դրութեան հետ: Մանրամասն գրի առնել բակի, պարտեզի, շենքի, խոհանոցի՝ յիթե կա, և այլ պայմանների սանիտարական դրութիւնը: Հետո մանրամասն նշել, թե ինչ միջոցառումներ են հարկավոր հիշված սանիտարական բացերը վերացնելու: Վորոշել ինչպես իրականացնել այդ միջոցառումները, ինչքան ժամանակվա ընթացքում. անսպաճառ ցույց տալ ու վորոշելով պետք է իրականացնի ու կյանքի մեջ անցկացնի այս կամ այն միջոցառումը:

Հասարակական կարգով ստուգել—վորքան հաջող են տարվում վորոշած հարցերն ու խնդիրները: Սանիտարական միջոցումի կիրառման կազմակերպչական ամենալավ ձևն է՝ մանկամտերում աշխատող կոլեկտիվը, հանձնաժողովը, հերթապահ ծնողները, և այլն կնքեն սանիտարական միջոցումը կյանքի մեջ անցկացնելու սոցիալիստական պայմանագիր: Վերջինս կատարեն լիովին, կիրառելով աշխատանքի նոր ձեւեր—սոցմարցումն ու հարվածայնութիւնը:

XI

ԿՈՆՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՆԿԱՄՈՒՐՆԵՐՆ ԱՊԱՀՈՎԵԼ ԿԱԴՐԵՐՈՎ

Ավելորդ է ապացուցել, վոր մանկամտերի աշխատողների վորակից ու պատրաստակա՞նութիւնից է կախված մանկամտերի աշխատանքների վորակը: Մանկամտերների կադրերի խնդրով կոլտնտեսութիւններում զբաղվելու յեն իրենք՝ կոլտնտեսութիւններն ու ռաշոնի առողջապահական բաժինը:

Ռաշոնի առբաժինը նախորդք պետք է պարզի ռաշոնի կարիքն այս ասպարեզում. հարցը դնի համապատասխան մարմինների առաջ. հայթհայթի միջոցներ ու բաց անի մանկամտերների համար վարիչներ պատրաստելու կուրսեր: Կուրսեր պետք է ուղարկել կոլտնտեսութեան անդամ ակտիվ մայրերից:

Այս խնդրի ստից չի կարելի թեթեւ մնացնել. պետք է բազմակողմանի քննութեան առնել ուղարկվելիք կնոջ սոց. դրութիւնը.

նրա բնավորութիւնը, նրա կարողութիւնները: Կավ է հարցը վրձնել կոլտնտեսակաների ընդհանուր ժողովում:

Կուրսերի տեւողութիւնը, ծրագիրը պետք է վորոշեն տեղական ռաշոնական կազմակերպութիւնները, բայց կուրսերի աշխատանքները կազմակերպել այնպես, վոր յուրաքանչյուր կուրսում սովորողը, բացի տեսական դիտելիքներից, ստանա և գործնական տեղեկութիւններ: Յուրաքանչյուր կուրսեր ավարտող պետք է ընդունակ լինի իրագործել այն բոլոր պարտականութիւններն ու խնդիրները, վորոնց մասին մանրամասն հիշված է վերելում:

Բացի մանկամտերի վարչուհուց, իրենց կոչման վրա կանգնած լինեն և մնացյալ պաշտոնյաները: Թե վորքան լուրջ ու պատասխանատու պարտականութիւն է դրվում մանկամտերի յուրաքանչյուր ծառայողի վրա, դա պարզ է մինչեւ այժմ մեր թված խնդիրներից:

Միանգամայն պախարակելի յե այն յերեւութիւնը, յերբ այս հարցի վրա նայում են թեթեւակի. մանկամտեր են ուղարկում աշխատելու կամ խիստ յերիտասարդ ուժեր և կամ խիստ հասակավոր. յերկու դեպքումն էլ անփորձ ու աշխատանքից անտեղյակ. պարզ է, վոր այս դեպքում մանկամտերի աշխատանքները կազելու յեն: Կոլտնտեսութիւնը պետք է մանկամտեր ուղարկի այնպիսի կանանց, վորոնք կարողանան արդարացնել իրենց վրա դրված լուրջ պատասխանատվութիւնը:

Չպետք է մոռանալ, վոր մանկամտերի աշխատանքները կազմում են կոլտնտեսութեան աշխատանքների մի մասը: Մանկամտերի կոլեկտիվը պետք է լինի ընդունակ կապ հաստատելու ծնողների, բժշկասանիտարական ու այլ կազմակերպութիւնների հետ: Ներգրավել աշխատանքներին ակտիվ կոլտնտեսականներին: Ծնողների աչքն ու ոգնութիւնը միշտ պետք է լինի մանկամտերում: Այստեղ մեծ անելիքներ ունեն բժշկասանիտարական ասպարեզում ծառայողները: Յեթե կոնսուլտացիա կա, բժշկական կայան կա, վերջինիս բժիշկները պարտական են կապ հաստատել մանկամտերի հետ: Իրենց մշտական հսկողութեան տակ առնեն մանկամտերը. տան համապատասխան ցուցմունքներ. հետեւին վոր այդ ցուցմունքները կատարվեն ժամանակին ու լրիվ:

Չկա մանկամտերի աշխատանքների մեջ մի ասպարեզ, վորտեղ բժշկի մասնակցութիւնն անհրաժեշտ ու ռդտակար չլինի: Բացի անմիջական բժշկական հետադոտութիւններից ու հսկողութիւնից, բըժիշկը պետք է ակտիվ մասնակցի աշխատանքների ծրագրի կազմելուն ու իրացման: Ողնի սանիտարական միջոցումը կյանքի մեջ անցկացնելու խնդրին: Կադրերի խնդրը զրական կվճռվի, յեթե գյուղի ու կոլտնտեսութեան կուս. ու հասարակական կազմակերպութիւններն իրենց հսկողութեան ներքո վերցնեն մանկամտերի աշխատանքները.

հետևեն նրանց աշխատանքներին, ցույց տան մանկամսուրի թույլ կողմերը ու բացերը և ուղղեն տեղն ու տեղը:

Այստեղ ևս լուրջ անելիքներ ունի մանկամսուրի կից ու նրա աշխատանքներին ոգնող հանձնաժողովը: Նրա ակտիվ մասնակցութունից և զգալի չափով կախված մանկամսուրի աշխատանքների վորակը:

XII

ԿՈՆՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԿՈՆՍՈՒՆՏԱՅԻՆՆԵՐ, ԿԱԹՆԱԽՈՒՆՈՑՆԵՐ

Մանկամսուրը մոր ու մանկան առողջության պաշտպանության գործի մի ողակն է: Մոր ու յերեխայի պաշտպանությունը պահանջում է նրանց համար կազմակերպել կոնսուլտացիաներ, կաթնախոհանոցներ ու լավ հիմքերի վրա զբված ծննդաբերության ոգնություն: Ասանց այս պայմանների, գյուղերում, խորհ. ու կոլտնտեսություններում ունենալ միայն մանկամսուրներ, ասել է, խնդրին սատենալ միակողմանի: Որինակ. ծննդաբերության ոգնությունը չզենի համապատասխան հիմքերի վրա, դա ասել է մեծ վնաս հասցնել և աշխատավոր կանանց և մատաղ սերնդին: Այս իսկ պատճառով պետք է լուրջ ուշադրություն դարձնել խորհ. ու կոլտնտեսություններում մոր ու մանկան պաշտպանության գործի այլ խնդիրները վրա: Յերեխայի առողջության մասին պետք մտածել դեռ սկզբնական շրջանից: Հղի կինը պետք է գտնվի բժշկական հսկողության ներքո: Գյուղերում ու կոլտնտեսություններում պետք է ստեղծել հնարավորություն ու կազմակերպել յերեխաների ու մայրերի համար կոնսուլտացիաներ: Գյուղերում քանի դնում կոնսուլտացիաների թիվը ավելանում է, դա միանգամայն հասկանալի չէ, վորովհետև նրանց բերած ոգուտը շատ մեծ է և մեր բուռն տնտեսական վերելքի ժամանակ կոնսուլտացիաների թիվը չի կարող չբազմանալ: Կոնսուլտացիան մի բժշկական հիմնարկ է, ուր հղի կինը, սայրն ու յերեխան մասնագետ բժշկից կատանան իրանց պետք բոլոր խորհուրդներն ու ցուցմունքները:

Ամենավորք կոնսուլտացիայում, բացի տեխնիկական ծառայողից, պետք է լինի մի բժիշկ-մասնագետ ու հատուկ բժշկական քույր, վորպես բժշկի ոգնական ու հետադոտական աշխատանքներ կատարող:

Յուրաքանչյուր աշխատավոր հղի կին պետք է հաճախի կոնսուլտացիա և ստանա համապատասխան խորհուրդներ ու ցուցմունքներ, վորպեսզի և ինքը լինի առողջ և յերեխան բարեհաջող աճի: Հղի կանանց ոգնության կանոնավորումը կնպաստի ծննդաբերության նորմալ ընթացքին, կպակասեցնի ծննդաբերությունից հետո տեղի ունեցող

մի շարք հիվանդություններ, զգալի կիջնի յերեխաների մահացու դեպքերի տոկոսը:

Յերեխան ծնվելուց հետո, մայրը պետք է հաճախի կոնսուլտացիա իր յերեխայի հետ: Կոնսուլտացիան յերեխային վերցնում է յուր հսկողության ներքո, հետևում, թե ինչպես է աճում, դարգանում յերեխան, մորը տալիս է պետք ցուցմունքներ, սովորեցնում ինչպես կերակրել յերեխային, ինչպես հսկել ու հոգատարություն տանել և այլն:

Կոնսուլտացիան պետք մորը ոգնի յերեխային զերծ պահելու ընդհանրապես հիվանդություններից, մասնավորապես յերեխայական վարակիչ հիվանդություններից: Կոնսուլտացիայի քույրը հաճախելու չէ նորածնի տունն ու ընտանիքը, ծանոթանալու յերեխայի ընտանիքի կենցաղի ու կյանքի պայմանների հետ, յեղնելով կոնկրետ օրվայներից, տալու ցուցմունքներ, թե ինչպս պետք է հսկել ու խնամել յերեխային, վորպեսզի վերջինս աճի ու դարգանա առողջ ու նորմալ, նպաստելու յերեխայի ընտանիքի կենցաղի առողջացման:

Յուրաքանչյուր տարվա յեղած հաշվետվությունները ցույց են տալիս, վոր կոնսուլտացիաների կատարած աշխատանքը մոր ու յերեխաների պաշտպանության ասպարիզում մեծ են: Չափազանցություն չի լինի, յեթե շեղտենք, վոր կոնսուլտացիաները շատ ու շատ մայրեր ու յերեխաներ խլել են մահվան ճանկերից ու շարունակում են խլել:

Ցանկալի չէ կոնսուլտացիայի կից ունենալ կաթնախոհանոց, ուր կոնսուլտացիայի բժշկի պատվերով յերեխաների համար պատրաստվում են զանազան սննդեղեններ՝ պատրաստած կաթից: Բժիշկը ընդնելով յերեխային ու մորը, յերբ տեսնում է, վոր կամ մոր կաթը անբավարար է կամ յերեխան արդեն լրացուցիչ սննդի կարիք ունի, վորոշում է ինչ և ինչքան տալ: Կաթնախոհանոցը պատրաստելու չէ ու բավարարելու վերջինս:

Ավելի քան ցանկալի չէ կոնսուլտացիայի կից ունենալ թե չունևոր մայրերի համար, և թե կոլտնտեսության մեջ, կոլտնտեսության անդամների համար (ծծկեր յերեխա ունեցող մայրերի) հատուկ սեզանատուն, ուր մայրերը ստանում են համապատասխան սնունդ: Վերջինս կնպաստի մոր կաթի քանակի ու վորակի լավացման:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսության մեջ, վորտեղ չկա կոնսուլտացիա, աորջիջը պետք է զբաղվի կոնսուլտացիայի կազմակերպման խնդրով, աշխատանքի քաշի գյուղի ու կոլտնտեսության բոլոր կազմակերպություններին:

Կոնսուլտացիայի հիմնական աշխատանքներից մեկն է ակտիվ մասնակցություն ցույց տալ մանկամսուրներին կազմակերպման, մասնակցել նրանց աշխատանքներին, սերտ կապ հաստատել նրանց հետ

ու մանկամտութի բոլոր աշխատանքները վերցնել իր բժշկական հրակողութեան ներքո:

Հիշեցինք, վոր գյուղում ու կոլտնտեսութեաններում պետք է լավ հիմքերի վրա դնել ծննդաբերութեան ոգնութեան գործը: Գաղտնիք չե, վոր գյուղերում մինչև այժմ, նույն իսկ բժշկական ոգնութեան յիղած վայրերում, հղի աշխատավոր կանայք դիմում են ծննդաբերութեան ժամանակ զանազան դայակների ու պառավ կանանց: Վերջիններս, չունենալով համապատասխան պարաստութեան, կանանց ու յերեխաներին միայն վնաս են հասցնում: Ավելորդ և այտեղ մանրամասն կանգ առնել, թե այդ դայակներն ու պառավները, վորոնք իրենց հաշվում են ծննդաբերութեան դործի մասնագիտներ, քանի քանի մայրերի հիվանդութեան, դժբաղդութեան ու մահվան պատճառ են դառել:

Իրայակներն ու պառավների այդ խարդախութեաններին պետք է վերջ տալ, պետք է աշխատավոր կանանց հասկացնել նրանց հասցրած վնասները, դուզնթացաբար պետք է միջոցներ՝ ձեռք առնել ծննդաբերութեան դործը կանոնավորելու համար: Ամենից առաջ պետք է հրավիրել համապատասխան պարաստականութեան ունեցող մանկաբարձուհի: Վերջինս պետք է աշխատի բժշկի հսկողութեան ներքո:

Կոնսուլտացիայի կամ բժշկական կայանի կից ծննդաբերութեան համար ունենալ առանձին մահճակալներ ու հարմարութեաններ, վորտեղ հնարավորութեան կա, իսկ վորտեղ մինչև այժմ չկա, պետք է ստեղծել այդ հնարավորութեանները, ծննդաբերութեան բոլոր դեպքերը ընդգրկել հիվանդանոցում, կոնսուլտացիայում կամ բժշկական կայանում և կամ բժշկի կամ մանկաբարձուհու ձեռքերով:

Մանկամտերները, կոնսուլտացիաները, կաթնախոհանոցները, ծննդաբերութեան դործի կանոնավորումը և այլն նպաստում են կնոջ ու յերեխայի կյանքի ու կենցաղի բարելավման ու առողջացման: Նրանք հիմնականում նպաստում են, մի շարք այլ միջոցների հետ միասին, կնոջ ազատագրման ընտանեկան ու տնային հոգսերից: Հիշված հիմնարկներն ու միջոցառումները խորհ. ու կոլտնտեսութեաններում միեւնոյն ժամանակ նպաստում են վերջիններիս ծրագրի իրականացման, վորովհետև, այս դեպքում կոլտնտեսութեանների անդամ աշխատավոր կանայք միանգամայն հնարավորութեան կստանան իրանց նվիրել տնտեսութեան աշխատանքներին, հնարավորութեան կունենան ակտիվ մասնակցելու գյուղի ու կոլտնտեսութեան հասարակական աշխատանքներին:

Խորհ. ու կոլտնտեսութեաններում պետք է հաղթահարել բոլոր դժվարութեաններին, միջոցներ ձեռք առնել մոր ու մանկան առողջութեան պաշտպանութեան գործը լավ հիմքերի վրա դնելու. մասնա-

վորապես կազմակերպել ժամանակավոր ու մշտական մանկամտերներ:

Աշխատավորութեան շահերը դա յե պահանջում:

* * *

Մանկամտերների, կոնսուլտացիաների ու այլ հիմնարկների ու միջոցառումների կազմակերպման ու իրականացման համար պետք է ապահովել աշխատավոր մասսայի մասնակցութեանը: Անհեթեթութեան է մտածելը անգամ մանկամտերներ, կոնսուլտացիաներ կազմակերպել ու լավ հիմքերի վրա դնել առանց աշխատավորութեան լայն խավերի ակտիվ միջամտութեան ու մասնակցութեան:

Նախապատրաստական աշխատանքները պետք է այնպես կազմակերպել, վոր բացատրողական աշխատանքը տարվի շատ լայն կերպով, վոր յուրաքանչյուր կոլտնտեսական շատ լավ իմանա ու հասկանա բացվելիք հիմնարկի նպատակը, նշանակութեանն ու անհրաժեշտութեանը: Յուրաքանչյուր աշխատավոր կին ներդրավի այս աշխատանքներին ու ակտիվ մասնակցութեանն ցույց տա:

Աշխատավոր կանանց կենցաղի վերափոխումն ու դնելը նրան սոցիալիստական հիմունքների վրա—դա իրանց, աշխատավոր կանանց, բանվորների ու ղեղջկուհիների գործն է:

«Բանվորների ազատագրումը պետք է լինի քանվորների, իրանց գործը ու նմանապես և կանանց-բանվորուհիների ազատագրումը պետք է լինի իրենց, կանանց—բանվորուհիների գործը: Կանայք իրանք հոգս պետք է տանեն այդպիսի հիմնարկների զարգացման, և կնոջ այն գործունեությունը հիմնովին կփոխի նրա կապիտալիստական հասարակարգում (ունեցած) հին դրութեանը», ասում է ընկեր Լենինը:

Յեվ դա միանգամայն ուղիղ է:

Աշխատավոր կանայք իրանք առաջինը պետք է մասնակցեն այս խնդրի իրականացման: Մորիլիզացիայի յենթարկին իրենց ու այլ հասարակական կազմակերպությունների ուժերն ու սովյալ խորհ. ու կոլտնտեսութեանում զբաղված մոր ու մանկան պաշտպանութեան խնդիրը, մասնավորապես մանկամտերներ կազմակերպելու: Մեր յերկրի շտեմնված հաջողութեանները, կոլտնտեսութեանների աճումն ու զարգացումը հանդիսանում են զբաղված մեր առաջ զբված խնդիրները վճռելու զբաղանապես: Պետք է, ինչպես աշխատանքի յուրաքանչյուր ասպարիզում, նմանապես այտեղ առաջնորդվել աշխատանքի նոր ձևերով՝ սոց. մրցմամբ ու հարվածայնութեամբ:

Հենվելով կուսակցութեան ու Խորհրդային իշխանութեան ցուցմունքների վրա, տանելով լայն բացատրողական աշխատանքներ, սոց. մրցմամբ ու հարվածայնութեամբ ապահովել խորհ. ու կոլտնտեսութեաններում մանկամտերներ, կոնսուլտացիաներ և մանկական հրապարակներ, ոջախներ կազմակերպելու հարցը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Առաջաբանի փոխարեն	1
2. Խորհրդների յերկրում սոցիալիզմ ենք կառուցում	3
3. Կոլտոգուհին—սոց. շինարարության ասպարիզում	5
4. Մանկամուրները—կոլտնտեսություններում նպաստում են արդֆինպլանի իրագործման	7
5. Ինչ է մանկամուրը: Ինչ էլին խոսում նրա մասին առաջ ու այժմ 10	
6. Կոլտնտեսություններում կազմակերպել ժամանակավոր մանկամուրներ	12
7. Ինչպես կազմակերպել կոլտնտեսություններում մանկամուրներ . 17	
8. Մանկամուրային կոմիտե	25
9. Ժամանակավոր մանկամուրները դարձնել մշտական	26
10. Ավելի լուրջ ուշադրություն մանկամուրների աշխատանքի վորակին	27
11. Սանիտարական միջիմում մանկամուրներում	30
12. Կոլտնտեսությունների մանկամուրներն ապահովել կադրերով . 34	
13. Կոլտնտեսություններում կազմակերպել կոնսուլտացիաներ, կախնախոհանոցներ	36

Հեղինակը շատ լայն կերպով ոգտվել է մի շարք գլխավորապես հետևյալ աղբյուրներից՝

1. В помощь работникам сельских ясель, второе издание.
2. А. Богат—Ясли совхозов и колхозов в борьбе за производственный план.
3. Протоклитов—Нужны ли колхознице летние ясли?

Отв. редактор
А. Г. Авакьян
Техн. редактор
Г. Маргарьян.

№ 2691
АС-58

Сд. в набор 20 VIII—1932 г.
Сд. в печать 25/X—1932 г.
Об'ем 2 1/2 печ. листа
Тираж 2000 экз.

«Ազգային գրադարան»

NL0275720

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒՅՑՈՒՆ

1. Առաջաբանի փոխարեն	1
2. Խորհրդների յերկրում սոցիալիզմ ենք կառուցում	3
3. Կոլտնտեսներն—սոց. շինարարության ասպարիզում	5
4. Մանկամուտները—կոլտնտեսություններում նպաստում են արդֆինսպլանի իրագործման	7
5. Ինչ է մանկամուտը: Ինչ էլին խոսում նրա մասին առաջ ու այժմ 10	
6. Կոլտնտեսություններում կազմակերպել ժամանակավոր մանկամուտներ	12
7. Ինչպես կազմակերպել կոլտնտեսություններում մանկամուտներ . 17	
8. Մանկամուտը ին կոմիտե	25
9. Ժամանակավոր մանկամուտները դարձնել մշտական	26
10. Ավելի լուրջ ուշադրություն մանկամուտների աշխատանքի վորակին	27
11. Սանիտարական միջնում մանկամուտներում	30
12. Կոլտնտեսությունների մանկամուտներն ապահովել կազրերով . 34	
13. Կոլտնտեսություններում կազմակերպել կոնսուլտացիաներ, կաթնախոհանոցներ	36

Հեղինակը շատ լայն կերպով օգտվել է մի շարք գլխավորապես հետևյալ աղբյուրներից՝

1. В помощь работникам сельских ясель, второе издание.
2. А. Богат—Ясли совхозов и колхозов в борьбе за производственный план.
3. Протоклитов—Нужны ли колхознице летние ясли?

Отв. редактор
А. Г. Авакьян
Техн. редактор
Г. Маркарьян.

№ 2691
AC-58

Сд. в набор 20 VIII—1932 г.
Сд. в печать 25/X—1932 г.
Объем 2 1/2 печ. листа
Тираж 2000 экз.

Уполндрейлита № 1702 Газ.-ки. тип. СККПО. Статформат А5-148+210 Заказ № 4342
Гор. Ростов на Дону.

«Ազգային գրադարան»

NL0275720

2938/3

820
541021

1
2

807
БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

На армянском языке

ДОКТОР Г. БАРАШЬЯН

ОРГАНИЗМИТЕ ДЕТЯМ ЯСЛИ

ИЗД-ВО „СЕВЕРНЫЙ КАВКАЗ“

ՎՐԱՊԵՏՆԵՐ

ՈՍՏՅԱՆԻ ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՓՈՂ., 53

ԳՐԱԿԵՆՏՐՈՆ (ԿԻՆՊՈՒՅԵՐ)